

323
У17

У82

32 15 -
W
+
D. m

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ МАРКАЗИ

ЎЗБЕКИСТОН:
13 ЙИЛ МУСТАҚИЛ
ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДА

2033480

TATU KUTUBXONASI
+ 3645300000

ТОШКЕНТ „ЎҚИТУВЧИ“ 2004

Мазкур маълумотномада Ўзбекистоннинг 13 йил давомида қўлга киритган ютуқлари қисқача баён этилган бўлиб, у ўқитувчилар ҳамда талаба-ўқувчиларга мулжалланган. Маълумотномадан „Мустақиллик дарслари“ни ўтишда фойдаланиш мумкин.

0503000000—154 қатъий буюрт.—2004
353(04)—2004

ISBN 5—645—04274—3

© „Ўқитувчи“ нашриёт-матбаа
ижодий уйи, 2004.

Истиқлол биз учун тараққиётнинг бутунлай янги, кенг уфқларини очди. Ўз келажагимизни ўз қўлимиз билан яратадиган бўлдик. Ҳаётимиз ва умумий хонадонимизни миллий манфаат ва қадриятларимизга, умумэтироф этилган демократик мезонларга монанд қилиб қуришдек ноёб тарихий имкониятга эга бўлдик.

Ислом Каримов

МУҲТАРАМ ЎҚУВЧИ!

Ватанимиз — Ўзбекистон ўзининг Давлат мустақиллигини қўлга киритгани ва мустақил тараққиёт йўлини бошлаганига 13 йил тўлди.

Биз 1991 йил 1 сентябрдан қанчалик узоқлашганимиз сари, халқимиз тақдирида бурилиш ясаган бу тарихий воқеанинг баъзи бир томонлари хотирамиздан шунчалик унутилиб боравериши мумкин.

Шунга қарамасдан, мана шу улуг сана билан бугунги кунимиз ўртасидаги масофа қанчалик узайса, ўтган давр ичида амалга оширилган буюк ўзгаришларни атрофлича таҳлил қилиш, улардан хулосалар чиқариш зарурияти тугилаверади. Бу эса, ўз навбатида, мустақиллик йилларида халқимизнинг қўлга киритган ютуқларини яна ва яна хотирамизда тиклашни, уларни ўсиб келаётган авлодга тўлалигича етказиб беришни тақозо этади.

Қўлингиздаги муъжазгина рисолада мамлакатимизнинг 13 йиллик мустақил тараққиёти давомида ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий, маданий-маънавий ва халқаро соҳаларда амалга оширилган ислохотларнинг мазмуни қисқача баён этилган.

Мустақиллик йиллари моҳиятан юртимиз тарихида шарафли ва ўта масъулиятли даврни ташкил этди. Ҳар биримизнинг ҳаётимизда, мамлакат тақдирида муҳим ва кескин ўзгаришлар юз берди. Турмуш тарзимиз ўзгариб бормоқда. Ўзлигимизни англаб, юртимизда ва шахсий ҳаётимизда содир бўлаётган янги-янгиланиш жараёнларини ҳаққоний таҳлил этадиган бўлиб қолдик. Миллий истиқлол гоёси бизнинг иймонимиз мезонига айланиб, қарамлик, боқимандалик кайфиятидан озод бўла бошладик. Келажак тақдиримиз ўз фаолиятимизга боғлиқ эканлигига ишонч ҳосил қилмоқдамиз.

ВАТАН МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ ҚЎЛГА КИРИТИЛИШИ

XXI аср бусағасида Ватанимиз тарихида буюк воқеа содир бўлди. Президент Ислом Каримов 1991 йил 31 август куни Республика Олий Кенгашининг навбатдан ташқари олтинчи сессиясида Ўзбекистоннинг Давлат мустақиллигини эълон қилди. Сессияда „Ўзбекистон Республикасининг Давлат мустақиллиги тўғрисида“ Олий Кенгаш Баёноти қабул қилинди. „Ўзбекистон Республикаси, — деб таъкидланади Баёнотда, — тўла давлат ҳокимиятига эга, халқаро муносабатларда мустақил давлат, олдиндан ҳеч қандай шарт қўймаган ҳолда барча шериклар билан тенг ҳуқуқли, ўзаро манфаатли битимлар ҳамда шартномалар тузиш учун ўзини очиқ деб эълон қилади“.

Мазкур сессияда „Ўзбекистон Республикасининг Давлат мустақиллигини эълон қилиш тўғрисида“ қарор қабул қилиниб, 1 сентябрь Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик куни деб белгиланди ва 1991 йилдан бошлаб бу кун байрам ва дам олиш куни деб эълон қилинди. Шунингдек, Олий Кенгашда „Ўзбекистон Республикасининг Давлат мустақиллиги асослари тўғрисида“ Қонун қабул қилинди. 17 моддадан иборат ушбу қонуннинг биринчи моддасида: „Ўзбекистон Республикаси ўз таркибидаги Қорақалпоғистон Республикаси билан бирга мустақил, демократик давлатдир“, — деб қонунлаштирилиб қўйилди.

Ўзбек халқининг муқаддас, тарихий орзуси ушалди. У сиёсий мутелик ва асоратдан қутулди. Дунё харитасида яна бир мустақил, озод, суверен давлат — Ўзбекистон Республикаси пайдо бўлди.

Ўзбекистоннинг Давлат мустақиллиги халқимизнинг узоқ йиллар давомида олиб борган оғир ва машаққатли курашининг қонуний натижаси бўлди. Ўзбекистон халқи ўз мустақиллигини қувонч билан кутиб олди ва маъқуллади. Бунга Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши томонидан эълон қилинган „Ўзбекистон Республикасининг Давлат мустақиллигини маъқуллайсизми?“ мавзуида 1991 йил 29 декабрда ўтказилган референдум натижалари яққол мисол бўла олади. Умумхалқ референдумида сайлов рўйхатида киритилганларнинг 94,1 фоизи ёки 9 млн. 898 минг 707 киши қатнашди.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат мустақиллигини ёқлаб 9 млн. 718 минг 555 киши ёки референдумда қатнашганларнинг **98,2** фоизи овоз берди.

Ўзбекистон халқи мустақиллик туфайли қуйидаги имкониятларга эга бўлди:

— ўз тақдирини ўзи белгилаш, давлат ва жамиятнинг сиёсий тизимини мустақил яратиш, демократик йўл асосида сайланган органлар орқали ҳокимиятни бутун тўлалиги билан бошқариш;

— ишлаб чиқариш ва илмий-техник имкониятларга, табиий ва хом ашё ресурсларига тўла эгаллик қилиш, улардан мамлакат манфаатлари йўлида фойдаланиш;

— тараққиёт йўлини жаҳон тажрибалари, тарихий анъаналар ва халқнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда мустақил танлаш;

— миллий давлатчилигимиз анъаналарига асосланган ҳолда ҳуқуқий демократик давлат қуриш;

— очиқ фуқаролик жамиятини шакллантириш;

— тарихимизни холисона ёритиш, миллий ва диний қадриятларимизни қайтадан тиклаш, ҳаётимизни эски ҳукмрон мафкура ва мустабид тузум асоратидан халос этиш;

— ёш авлодни ҳақиқий ватанпарвар этиб тарбиялаш, уларга замон талаблари даражасида билим бериш ва касб-ҳунар ўргатиш;

— ижоднинг барча турларини ривожлантириш, одамларнинг истейдод ва қобилиятларини тўла намоён этиш;

— юртимиз хавфсизлиги, фуқаролар тинчлиги ва миллатлараро тотувликни таъминлаш;

— халқаро муносабатларда мустақил субъект сифатида иштирок этиш, барча нуфузли ташкилотларга тенг ҳуқуқлилик асосида аъзо бўлиб кириш, бошқа мамлакатлар билан ўзаро манфаатли шартнома ва битимлар тузиш.

Шундай қилиб, мустақиллик халқимизга ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини берди.

Мустақилликнинг дастлабки йилларида Ўзбекистонда юзга келган мураккаб ижтимоий-сиёсий вазиятга тўғри баҳо бериш, оғир иқтисодий танглик, аҳолининг ночор ижтимоий аҳволи келтириб чиқариши мумкин бўлган аянчли оқибатларнинг олдини олиш ёш давлатимиз, айниқса, Президентимиз Ислам Каримов зиммасига жуда катта масъулият юклаган эди. Ўтган

аср саксонинчи йилларининг охири ва тўқсонинчи йилларнинг бошида мустабид совет ҳокимиятининг зўравонлигини, коммунистик мафкуранинг якка ҳокимлигини қоралаб чиққан «Бирлик» халқ ҳаракати, „Эрк“ демократик партияси, кейинчалик, мамлакатимиз истиқлол йўлига қадам қўйгандан сўнг, жамиятни янгилаш учун бир тизимдан иккинчи тизимга ўтиш зарурияти ва унинг машаққати, қандай ислоҳотлар ўтказиш кераклигини, одамлар онги ва психологиясини ўзгартириш лозимлигини тушуниб етмадилар. Улар конструктив соғлом оппозициянинг демократик тамойилларини оёқ ости қилиб, мамлакатда вужудга келган қийинчиликларни рўкач этган ҳолда турли йўллар билан ҳокимиятни қўлга олишга ҳаракат қилдилар. Янги жамият куриш, яратувчилик, бунёдкорлик ишларидан хабарсиз, сиёсий партия, партиявий кураш, муҳолифат нима эканлигини тушуниб етмаган бу гуруҳлар сохта эҳтиросли шиорбозлик, ҳайқиреқлар билан митинглар уюштирдилар, халқни депутатлар фаолиятига ишончсизлик билдиришга чақирдилар, ҳукумат раҳбарларига ҳар хил жирканч йўллар билан маънавий, сиёсий зарба беришга ҳаракат қилдилар.

Шундай қабих ният билан 1989 йил май-июнь ойларида Бўка ва Паркентда содир этилган фожиалар, 1990 йилнинг июнь ойидаги Ўш ва Ўзган воқеалари, 1991 йилнинг 8 декабрида Намангандаги собиқ вилоят ижроқўми биносини эгаллаб олган диний экстремистларнинг конституцион тузумга қарши тажовузлари, 1991 йил октябрь ойида Олий Кенгаш 7-сессиясида Президентни ағдаришга бўлган уринишлар, 1992 йилнинг 16 январида Талабалар шаҳарчасида уюштирилган тартибсизликлар ва шунга ухшаган хатти-ҳаракатлар халқимизнинг ҳамжихатлигини бузиш, унинг эркинлик ва озодлик учун олиб бораётган курашига зарба беришга қаратилганлигини бугун барчамиз яхши биламиз.

Бундай курашда Президент Ислом Каримовнинг метин иродаси, ўз ишига ва халқига ишончи жамиятимизни барқарорлик, иқтисодий тараққиёт, маънавий раванқ йўлидан олиб боришда ҳал қилувчи роль уйнади. Қизгин сиёсий курашда халқимизга, соғлом сиёсий кучларга таянган Президент Ислом Каримов ғолиб чиқди. Фаним кучлар ўз ниятларига етолмадилар. Буни жаҳон матбуоти ҳам тан олди. Масалан, „Век“ газетаси ўша давр тўғрисида 1995 йилнинг 21—27 июль сонисида шундай деб ёзди: „СССР парчаланиб кетгандан сўнг энг даҳшатли воқеа Ўзбекистонда юз

бериши лозим эди. Лекин бундай бўлмади, Каримов бирорта ҳам хатога йўл қўймади”.

Мустақиллик жуда катта масъулиятдир. Мустақилликни асраш уни қўлга киритишга нисбатан огирроқ вазифадир. Маълумки, жаҳон тарихида халқлар ўз сиёсий мустақиллигини қўлга киритгандан кейин уни ички ва ташқи душманлардан сақлаб қолиш, халқни бу масъулиятли ишга сафарбар этишга жиддий ёндаша олмаганлиги сабабли яна қарам бўлиб қолганлигини кўрсатувчи мисоллар кам эмас. Бу эса биздан доимо мустақилликни асраб-авайлашни, огоҳ бўлишни талаб этарди.

ОГОҲ БЎЛАЙЛИК!

„Огоҳ бўлинг, одамлар!“ — деган даъват ҳамиша бонг ургандек янграб туриши керак. Фахрланиш мумкин ва лозим бўлган бебаҳо қадриятлар — ўз мустақиллигимизни, тинчлигимизни, жамиятда миллатлар ва фуқаролар ўртасидаги тотувликни асранг. Ўз эркимизни қандай тасарруф этиш, уни бугунги мураккаб ва баъзан шафқатсиз дунёдаги ҳаддан зиёд хавф-хатарлардан сақлаш ҳар биримизга боғлиқдир.

Ислом Каримов.

XX асрда „экстремизм“, „терроризм“ тушунчалари энг кенг тарқалган сиёсий сўзлар қаторидан жой олди. Бомбаларнинг портлаши, сиёсий арбобларга нисбатан қотилликлар, самолёт ва одамларни гаровга олиш ҳозирги замон турмуш тарзининг ажралмас белгисига айланиб қолди.

Ўзбекистоннинг мустақиллигини кўролмайдиган ҳам ташқи, ҳам ички ганимлар мавжудлиги ҳаммамизга маълум. Энг хавфлиси ички ёвуз кучларнинг жамиятимиз ҳаётига солаётган таҳдидидир. Бундай уринишлар 1991 йил декабрда Наманганда, 1999 йил 16 февралда Тошкентда содир бўлди. Террорчи кучлар, сиёсий, диний экстремистлар томонидан Тошкентда уюштирилган террорчилик ҳаракати оқибатида 16 нафар бегуноҳ инсонлар шаҳид кетди, 120 нафар киши тан жароҳати олди. Ўзбекистон марказида диний экстремистлар махсус машиналарга, худди Афғонистону Чеченистонда террорчилар ишлатаётган қўлбола бомбаларни жойлаб, энг муҳим маҳкамалар қошида портлатдилар. Бу даҳшатли фалокат аламзада душмanning.

иложи бўлса, мустақил давлатнинг асосчиси — Ислом Каримовни, сидқидилдан хизмат қилаётган ўз падари бузрукворларини ҳам маҳв этишга тайёр эканликларини кўрсатди. Минг бора шукурлар бўлсинки, 16 февраль воқеалари ташкилотчиларининг ёвуз ниятлари амалга ошмади. Юртбошимиз ва давлатимизнинг бошқа раҳбарлари омон қолдилар. Террорчилар ўз қилмишларига яраша жазоландилар.

Халқаро террористик марказларнинг ҳомийлиги ва молиявий қўллаб-қувватлаши оқибатида хорижий мамлакатларда ташкил топган ва Афғонистон худудида ўрнашиб олган террорчи кучларнинг бир гуруҳи 1999 йилда Янгиобод, 2000 йилда Сариосиё ва Узун туманларига бостириб кириб, мамлакатимиз тинчлигини бузишга уриндилар. Ўзбекистон Қуролли Кучлари уларни тор-мор этиб, мамлакат тинчлиги, эл осойишталигини ҳимоя қилишга қодир эканлигини кўрсатди.

2004 йил 28 март — 1 апрель кунлари Тошкент шаҳри, Бухоро ва Тошкент вилоятларида такроран террорчилик ҳаракатлари содир этилди. Бир неча бегуноҳ одамлар, милиция ходимлари қурбон бўлдилар. Ёвуз кучлар ҳаракати бостирилди. Жиноятчиларнинг ўзлари томонидан ясалган мосламаларнинг портлаши туфайли ҳамда махсус операциялар давомида 33 нафар террорчи йўқ қилинди, улардан етти нафари аёллардир. Қўлга туширилган 54 нафар гумондор шахслардан 45 нафарига нисбатан айблов эълон қилинган, уларнинг 15 нафари аёллардир. 2004 йил 30 июль кунини Тошкент шаҳрида Исроил ва АҚШ элчихоналари олдида, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси биносида террорчилик ҳаракатлари уюштирилди. Бунинг натижасида 4 та бегуноҳ фуқароларимиз ҳалок бўлдилар. Жиноятчилар қилмишига яраша жазоланадилар, албатта. Халқимизнинг тинч ва осойишта ҳаётига тажовуз қилишга уринаётган кучлар ҳеч қачон ўзининг қора ниятига етолмайдилар.

Ўзбекистонда бўлиб ўтган террорчилик ҳаракати билан халқаро терроризм ўртасида бевосита боғлиқлик борлиги ҳаммага аён.

Барча ривожланган мамлакатлар, бутун тараққийпарвар инсоният терроризмнинг бундай қутуришларининг олдини олишга, уларнинг раҳнамоларининг танобини тортиб қўйишга чақирмоқдалар.

Президентимиз Ислом Каримов терроризм билан курашни фақат мавжуд ҳаракатда иштирок этувчиларни йўқотиш би-

лангина чегараланиб қолмасдан, уларга хизмат қилаётган базаларга ҳам қарши курашиш кераклигини бир неча бор таъкидлаб ўтганлар.

Одамлар онгини заҳарловчи терроризмни қурол-аслаҳа билан таъминлаб турувчи марказлар билан кескин кураш олиб бориш керак. Террорга ва наркотик моддалар савдоси билан шуғулланувчиларга нисбатан бетараф турувчи мамлакатнинг ўзи бўлиши мумкин эмас.

Ҳозирги вақтда терроризмнинг ядро, кимёвий, биологик кўринишлари мавжуд.

Оммавий қирғин қуролларидан фойдаланаётган терроризмнинг олдини олиш халқаро ва миллий хавфсизлик учун биринчи даражали вазифа бўлиб турибди. Ҳозирча бирор-бир террорчилик ташкилоти ядро, кимёвий ёки биологик қуролларга эга эканлиги тўғрисида маълумот йўқ, шунга қарамасдан мазкур қуролларга эга бўлиш имконияти реал мавжуд. Бу одамзодни ларзага келтиради.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда ҳукм сураётган тинчлик ва тотувликни бузишга ҳаракат қилаётган террористик ва экстремистик кучлар мавжуд. Уларнинг ўз олдларига қўйган мақсадлари давлатимизни ағдариш, танлаган йўлимиздан бизни қайтаришдан иборатдир. Бундай қабиҳ ниятли кучлар ва марказлар пухта ўйланган режа асосида, катта маблағ билан таъминланган ҳолда энг замонавий восита ва имкониятларга эга бўлган тарзда ҳаракат қилмоқдалар. Улардан бири ҳар хил марказлар томонидан маблағ билан таъминланиб турувчи „Ҳизбут-таҳрир“ диний оқимидир. Мазкур диний оқим тарафдорлари ҳеч қандай ақлга сигмайдиган афсонавий ғояни олдинга сурмоқдалар. Яъни гўё барча мусулмонлар халифалик, деб ном олган диний давлатга бирлашишлари керак ва уни битта халифа бошқариши зарур эмиш. Бир ўйлаб кўрайлик. Ҳозирги, XXI аср бошларидаги шароит бундан минг йиллар олдин мавжуд бўлган шароитдан тубдан фарқ қилибгина қолмасдан, унинг қарама-қаршисидир. Тарихни орқага қайтариш мумкин эмас. „Ҳизбут-таҳрир“ диний оқими, унинг ақидапараст «доҳий»лари дунё харитасини ўзгартиришга, халқларни ўрта асрларда ҳукм сурган жаҳолат даврига қайтаришга қанчалик уринмасинлар, улар ўз ниятларига эриша олмайдилар. Зеро биз, Президенти-

миз таъкидлаганидек, „қандайдир бечора, кимнингдир етаклашига муҳтож бўлган давлат ёки халқ эмасмиз“.

Бу ҳаракатларнинг илдизи мамлакатимиз ташқарисида жойлашган халқаро террорчилик ва экстремизм марказларига бевосита боғлиқ эканлигига ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ. Президентимиз Ислоом Каримов ўзининг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўн тўртинчи сессиясидаги нутқида бу тасдиқни етарли далиллар билан исботлаб берди.

Биз ҳаётга катта орзу-умидлар билан кириб келаётган ёшларимизга бир ҳақиқатни, яъни „Эй болам, сенинг Ватанинг битга — барчамизга азиз, бетакрор мана шу Ўзбекистон. Ота-боболарингни хоки шу ерда ётибди. Шу муқаддас замин сени дунёга келтирган, сен уни обод этишинг, ҳимоя қилишинг шарт. Нафақат сенинг ўз ҳаётинг, балки сенга умид кўзини тикиб турган ота-онанг, опа-сингилларинг, ёш гўдаклар, нуроний қарияларимизнинг ҳаёти ҳам ана шу бурчингни нечоғлиқ адо этишингга боғлиқ“ деган тушунчани уларнинг қалбига, онгу шуурига сингдиришимиз даркор.

Ислоом Каримов.

ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТЛАШТИРИШ ЙЎЛИДА

Мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ, мамлакатимизда демократик давлат ва фуқаролик жамияти қуришга йўналтирилган йўл белгилаб олинди. Бу йўналишнинг кўламини ва моҳиятини англаш учун собиқ Иттифокдан, эски мустабид тузумдан бизга қандай сиёсий мерос қолганини эслаш зарур.

Ўзбекистон кейинги 130 йил давомида сиёсий қарамлик, мустамлакачилик зулмини бошдан кечирди. Халқимиз ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқидан маҳрум этилган, ўз тараққиёт йўлини ўзи белгилай олмас эди. Миллий давлатимиз инкор этилиб, халқнинг хоҳиш-иродасига қарши ўлароқ, собиқ совет империясининг маъмурий-худудий қисмига айлантирилган эди. Халқ ўз юртбошисини танлаш, сайлашдан маҳрум эди, ҳукумат аъзолари, вазирлик ва идоралар бошлиқлари, ҳатто вилоят раҳбарлари ҳам марказ томонидан тайинланарди. Бизга маъмурий буйруқбоз-

лик бошқарув усулига қурилган, ўта мафкуралашган, халқни ювош, итоаткор оломон деб биладиган тоталитар тузум мерос бўлиб қолган эди.

Мустақиллик яратган имкониятлар шарофати билан мамлакатимизда инсон манфаатлари, тинчлиги ва фаровонлигига хизмат қилувчи эркин, очиқ ижтимоий-сиёсий тизим барпо этишни таъминловчи кенг қамровли демократик ислохотлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон миллий ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамияти қурилишида халқро тан олинган демократик тамойилларга, ривожланган демократик давлатлар тажрибасига ҳамда кўп минг йиллик ўзбек давлатчилиги тарихи ва ўзига хос миллий, маънавий, ахлоқий қадриятларга таянди.

1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинди.

Хур Ўзбекистонимизнинг тарихида биринчи Конституцияни қабул қилиш — жумҳуриятимизнинг янгидан туғилишидир, ҳақиқий мустақиллигимизга мустаҳкам пойдевор қуришдир. Қабул қилинган Конституциямиз асосий қонунимиз сифатида давлатни давлат қиладиган, миллатни миллат қиладиган қонуларга асос бўлиши муқаррар... Бу Конституция ўзининг туб моҳияти, фалсафий ғоясига кўра янги ҳужжатдир. Унда коммунистик мафкура, синфийлик, партиявийликдан асар ҳам йўқ. Жамики дунёвий неъматлар орасида энг улуги — инсон деган фикрни илгари сурдик ва шу асосда „фуқаро — жамият — давлат“ ўртасидаги ўзаро муносабатнинг оқилона ҳуқуқий ечимини топишга интилдик.

Ислом Каримов.

Вакиллик ҳокимиятини вужудга келтиришнинг энг демократик тизими — қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти барпо этилди.

Давлат бошқарувининг янги, замонавий, самарали, энг мақбул тизими — Президентлик республика бошқаруви амал қилмоқда.

Парламентчиликда демократик асослар яратилди, демократик давлатларга хос парламентаризм шаклланди.

Республика парламенти — Олий Мажлис 13 йил давомида давлатимизнинг асосий қомуси бўлган Конституцияга мувофиқ 500 га яқин қонун, 10 кодекс, 2 миллий дастур ва мингдан ортиқ

қарорлар қабул қилди. Ўтган 13 йил давомида Олий Мажлис бир палатали парламент сифатида фаолият юритиб, катта тажриба тўплади. Парламент фаолияти учун энг зарур бўлган омил — юқори малакали сиёсатшунослар, юристлар, иқтисодчилар корпуסי шаклланди. Олий Мажлиснинг 2001 йил декабрда бўлган еттинчи сессиясида икки палатали парламент тузиш зарур, деган хулосага келинди. 2002 йил 27 январда икки палатали парламент тузиш масаласида референдум ўтказилди. Референдумда иштирок этган фуқароларнинг 93,65 фоизи икки палатали парламент тузишни ёқлаб овоз бердилар. 2002 йил апрелда бўлган Олий Мажлиснинг саккизинчи сессияси „Референдум яқунлари ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида“ Конституциявий қонун қабул қилди ва икки палатали парламент тузишга тайёргарлик бошлаб юборилди.

2002 йил 12—13 декабрь кунлари бўлиб ўтган Олий Мажлиснинг ўнинчи сессиясида халқимизнинг хоҳиш-иродаси билан „Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тўғрисида“ ва „Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида“ Конституциявий қонунлар қабул қилинди. Шунингдек, 2003 йил 24 апрелда қабул қилинган „Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида“ги Қонунда ҳам икки палатали парламент тузишнинг ҳуқуқий асослари белгилаб берилди.

Бундан кейин ҳам Ўзбекистон Республикасининг олий давлат вакиллик органи — парламентнинг номи Олий Мажлис деб аталаверади. Унинг таркибида икки палата тузилади. Юқори палата — Сенат, қуйи палата — Қонунчилик палатаси деб аталади. Икки палатали парламент 2004 йилнинг декабрь ойида ўтказиладиган сайловлар асосида шакллантирилади. Қуйи палатага сайлов округлари бўйича кўппартиявийлик асосида 120 та депутат сайланади. Сенат 100 та сенатордан иборат бўлади. Сенатга Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрининг ҳар биридан тенг миқдорда — 6 нафардан, жами 84 нафар сенатор сайланади. 16 нафар сенатор фан, санъат, адабиёт, ишлаб чиқариш соҳасида ҳамда давлат ва жамият фаолиятининг бошқа тармоқларида катта амалий тажрибага эга бўлган, алоҳида хизмат кўрсатган энг обрўли фуқаролар орасидан Ўзбе-

кистон Республикаси Президенти томонидан тайинланади. Иккала палатанинг ваколат муддати — 5 йил этиб белгиланган.

Ўзбекистонда давлат бошқаруви тизими тубдан ислоҳ қилинди. Миллий давлатчилик анъаналарини ўзида мужассамлаштирган кучли ижроия ҳокимияти — Вазирлар Маҳкамаси тузилди.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва 1993 йил 2 сентябрда қабул қилинган „Судлар тўғрисида“ги Қонун асосида суд ислохотлари ўтказилди. Суд тизими беш йил муддатга сайланадиган Конституциявий суд, Олий суд, Олий ҳужалик суди, Қорақалпоғистон Республикаси Олий суди ва ҳужалик суди, Тошкент шаҳар, вилоят, туман, шаҳар ва туманлараро жиноят ва фуқаролик судлари, вилоят ҳужалик судларидан иборат.

„Ўзбекистон Республикаси маҳаллий ҳокимият органларини қайта ташкил этиш тўғрисида“ги Қонунга мувофиқ вилоят, туман, шаҳарларда ҳокимликлар ташкил этилди. Ҳокимият қошида ижроия аппарати тузилди.

„Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари тўғрисида“ги Қонунга биноан шаҳар, шаҳарча, қишлоқ ва овулларда фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари — маҳалла кўмиталари ташкил этилди.

Бугунги кунда тўққиз минг олти юз тўқсон фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари миллий анъаналарга мувофиқ мамлакат ижтимоий ҳаётида жуда катта ўрин тутмоқда.

Ўзбекистонда демократик жамиятга хос сайлов тизими барпо этилди.

Республикада 5 сиёсий партия (Халқ демократик партияси, „Фидокорлар“ миллий демократик партияси, „Адолат“ социал-демократик партияси, „Миллий тикланиш“ демократик партияси, Либерал демократик партия), „Халқ бирлиги“ ҳаракати, „Камолот“ ёшлар ижтимоий ҳаракати, касаба уюшмалари ва хотин-қизлар ташкилотлари, 300 республика ва халқаро ноҳукумат ташкилотлари, жамғармалар ва фуқароларнинг бошқа бирлашмаларини ўзида мужассамлаштирган ижтимоий-сиёсий тузум вужудга келди.

Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий Мажлиснинг Ваколатли институти (Омбудсман) таъсис этилди. Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий маркази, Ҳаракатдаги қонунчилик мониторинги институти халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликда фаолият кўрсатмоқда.

Демократик институтларнинг муҳим тармоғи бўлган эркин оммавий ахборот воситалари (ОАВ) вужудга келди.

Бугунги кунда Ўзбекистонда **609 та газета** (1990 йилда — 311 та) нашр этилади.

Шундан 357 таси (1990 йилда — 300 та) давлат,

161 таси (1990 йилда — 11 та) жамоат,

42 таси (1990 йилда — 0) тижорат,

47 таси (1990 йилда — 0) хусусий,

2 таси (1990 йилда — 0) диний газеталар.

162 та журнал (1990 йилда — 65 та) нашр этилади.

Шундан 100 таси (1990 йилда — 29 та) давлат,

45 таси (1990 йилда — 28 та) жамоат,

13 таси (1990 йилда — 0) тижорат,

4 таси (1990 йилда — 0) хусусий журналлар.

Республикада 3 та ахборот агентлиги, 50 дан ортиқ телерадиокомпаниялар ва студиялар ишлаб турибди. Ўзбекистон телевидениясининг кундалик курсатувлари ҳозирда 51,5 соатни ташкил этса, республика радиоси 100 соатлик эшиттириш олиб боради. Ўзбек ва рус тилларидан ташқари, мамлакатлардан республикамизда берилаётган эшиттиришлар 17 соатни ташкил этади.

Шундай қилиб, мустақилликнинг 13 йили давомида мамлакатимизда демократик фуқаролик жамият асослари яратилди.

Ислоҳотлар жараёнида республикада янги, демократик сиёсий тузумнинг асослари яратилди, деб хулоса чиқариш мумкин. Бу тузум сиёсий ташкилотларнинг, мафкура ва фикрларнинг турли-туманлиги асосига қурилган бўлиб, давлат ва жамиятнинг бошқаришда фуқароларнинг кенг иштирокини таъминлайди.

Ислом Каримов.

ТАРАҚҚИЁТНИНГ „ЎЗБЕК МОДЕЛИ“

Мустақиллик шарофати билан халқимиз ўлкадаги беқиёс бойликнинг абадул-абад ҳақиқий эгаси бўлиб қолди. Ўзбекистон бойликлари беқиёсдир, унинг экин майдонлари ва боғларида ҳосил мўл, у ер ости хазинасига бой мамлакатдир.

Ўзбекистонда 100 га яқин турдаги минерал хом ашёни ўзида мужассам этган фойдали қазилмаларнинг 2,7 минг конлари аниқланган. Мамлакатнинг умумий минерал хом ашё салоҳияти 3,3 триллион АҚШ доллари миқдорида баҳоланмоқда. Республика конларидан ҳар йили 5,5 млрд. АҚШ долларига тенг фойдали қазилмалар қазиб олинмоқда. Олтин захиралари бўйича республика жаҳонда тўртинчи ўринни, мис бўйича 10—11-ўринни эгаллаб турибди.

Ер, ер ости бойликлари, бошқа табиий бойликлар, авлод-аждоғларнинг меҳнати билан яратилган иқтисодий, илмий-техникавий ва маънавий куч-қудрат ва имкониятлар миллий бойлик, одамлар фаровонлигининг кафолати, ижтимоий тараққиёт ва раванқнинг асоси бўлиб хизмат қилади.

Ислом Каримов.

Президент Ислом Каримов мамлакатимиз мустақилликка эришган дастлабки даврдан миллий давлатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ва маънавий жиҳатдан камол топтирувчи ўз тараққиёт йўлини ишлаб чиқди. Назарий ва амалий жиҳатдан пухта ишлаб чиқилган бу дастур яшаб турган фуқароларнинг тақдиринигина эмас, балки келажак авлодларнинг тақдирини ҳам ўйлаб тузилган бўлиб, ўша даврда ҳукмрон бўлган якка ҳокимлик тизимининг иллатларини тезроқ бартараф этиш, мамлакатимизни ривожланган маданиятли мамлакатлар даражасига чиқиб олишини таъминлашни кўзда тутган эди.

Тараққиётнинг „ўзбек модели“ қуйидаги тамойилларга асосланади:

1. Иқтисодиётни мафкурадан холи этиш, иқтисоднинг сиёсатдан устунлиги, ўзига хос ички қонунларга мувофиқ ривожланиши.
2. Давлат бош ислоҳотчи, иқтисодий ўзгаришларнинг ташаббускори.
3. Қонун устуворлиги, қонун олдида ҳамманинг бараварлиги ва ҳамманинг қонунга бўйсунishi.
4. Бозор иқтисодиётига ўтишнинг барча босқичларида кучли ижтимоий сиёсат юритиш, аҳолининг муҳтож табақаларини ижтимоий ҳимоялашнинг устуворлиги.
5. Бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ва изчил равшанда ўтиш, яъни ислоҳотларни инқилобий сакрашларсиз амалга ошириш.

Бу йўл, ҳақиқатан ҳам, Президент номи билан жаҳонга танилган **тараққиётнинг „Ўзбек модели“** эди ва у мавжуд бўлган моделларнинг бирортасини такрорламаган ҳолда, ўз моҳияти ва мазмуни жиҳатидан бутунлай янги тараққиёт йўналиши бўлиб, у қуйидагиларга:

— бозор иқтисодиёти ва демократия тамойилларига асосланадиган жамиятни барпо этишга;

— СССР парчалангандан кейинги Ўзбекистон иқтисодиётининг ҳақиқий ҳолатига, мавжуд шарт-шароит ва имкониятларга;

— халқнинг менталитети ва тарихий анъаналарига, ислохотларни амалга оширишнинг у ёки бу суръатларига аҳолининг тайёрлик даражасига асосланади.

Бу тамойиллар асосида мамлакатимизда ислохотлар амалга оширилиб борилди. Улар халқимиз томонидан тўла қувватланди, янги жамият қуриш сари ташланган биринчи қадамлар йўлида энг тўғри йўл эканлигини кўрсатди. Аммо ҳаёт тўхтаб қолмайди, шароит ўзгаради, вазият бошқача бўлади, мавжуд қадриятлар ўрнига бошқаси келади. Бундай ҳол фақат республика-мизда эмас, балки бутун дунё миқёсида содир бўлмоқда.

Ҳозирги куннинг энг муҳим вазифаси мамлакатимизда ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида юз бераётган ислохотларни янги поғонага кўтаришдан иборатдир. Бунда ворисликни ва узвий кетма-кетликни сақлаб қолиш катта аҳамиятга эга. Шу муносабат билан мамлакатимиз Президентининг 2002 йил августда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида демократик ўзгаришларни янада чуқурлаштиришнинг асосий йўналишлари ва Ўзбекистонда фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришнинг қуйидаги етти устувор йўналишлари тўғрисидаги кўрсатмалари муҳим аҳамият касб этмоқда:

1. Мустақилликни бундан буён ҳам асраб-авайлаш, ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш.

2. Мамлакатимизда хавфсизлик ва барқарорликни, давлатимизнинг ҳудудий яхлитлигини, сар-ҳадларимиз дахлсизлигини, фуқароларимизнинг тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш.

3. Бозор ислохотларини янада чуқурлаштириш, кучли бозор инфратузилмасини яратиш, барқарор ва ўзаро мутаносиб,

мустаҳкам иқтисодиётнинг муҳим шарти бўлган эркин иқтисодиёт тамойилларини жорий этиш.

4. Инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини, сўз ва матбуот эркинлигини, шунингдек, ошкораликни, жамиятда ўтказилаётган ислоҳотларнинг очиқлигини таъминлайдиган демократик тамойилларни сўзда ёки қоғозда эмас, амалий ҳаётда жорий қилиш.

5. Жамият ҳаётида нодавлат жамоат ташкилотларининг ўрни ва аҳамиятини кескин кўтариш, „Кучли давлатдан кучли жамият сари“ — деган тамойилни ҳаётга жорий этиш.

6. Суд-ҳуқуқ соҳасини ислоҳ қилишни давом эттириш, суд-ҳуқуқ идораларининг мустақиллиги ва таъсирчан фаолиятини сўзда эмас, амалда таъминлаш.

7. Барча ислоҳотларимизнинг бош йўналиши ва самарадорлигининг пировард натижасини белгилаб берадиган инсон омили ва мезони эканлигини назарда тутиш. Бу устувор йўналишнинг марказида маънавият, ахлоқ-одоб, маърифат каби ўлмас қадриятларнинг туриши.

Ислоҳотлар ва иқтисодий тараққиётнинг бош мезони, Президент таъкидлаганидек, ислоҳот — ислоҳот учун эмас, балки **ислоҳот — инсон учун, мамлакат аҳолисининг фаровонлиги ва турмуш даражасини кўтаришга қаратилганлигидадир.**

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, кўп укладли иқтисодиётни шакллантириш иқтисодий ислоҳотларнинг устувор йўналиши, деб белгиланди. Бу борада 20 дан ортиқ махсус дастурлар ишлаб чиқилди ва уларни амалга оширишга давлат бошчилик қилди. 1991—1998 йилларда давлат ихтиёрида бўлган бир миллиондан ортиқ квартираларнинг 98 фоизи фуқароларнинг хусусий мулкига айлантирилди. Бунда ҳар 3 квартиранинг биттаси уруш фахрийлари, ўқитувчилар ва ижодкор зиёлиларга бепул берилди. Давлатга қарашли кичик корхоналар, маиший хизмат муассасалари, дўконлар хусусийлаштирилди.

1994 йилдан бошлаб ўрта ва йирик корхоналар акционерлик жамиятларига, ижара корхоналарига айлантирила бошланди, бу жараёнга аҳоли ва чет эллик инвесторлар кенг жалб қилинди. Давлат мулкани сотиш бўйича кимошди савдолари ва танловлар ташкил этилди. 2004 йил бошларида республикамизда 1800 та акционерлик жамиятлари фаолият юритди, 1 мил-

лиондан ортиқ фуқаро акцияларга эга, улардан тегишли даромад олмақдалар.

Мустақиллик йилларида ўрта ва кичик бизнес ривожлантирилди. 2003 йил ўрталарида фаолият юритган кичик ва ўрта бизнес субъектлари 230 мингдан ошди. Ҳозирги кунда кичик ва ўрта бизнес корхоналарининг ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқаришдаги улуши 35 фоизга етди. 5 миллиондан ортиқ киши кичик ва ўрта бизнес секторида иш билан банддир.

Мамлакатимиз қишлоқ ҳўжалигида чуқур иқтисодий ислохотлар амалга оширилди. Дастлаб совхоз ва колхозлар ўрнида ширкат ҳўжаликлари тузилди. 2002 йилнинг ўрталарига келиб 1900 та ширкат ҳўжалиги фаолият юритди, уларда 1,4 млн. киши ширкат аъзоси сифатида меҳнат қилди. Шунингдек, фермер ва деҳқон ҳўжаликларини шакллантиришга алоҳида эътибор берилди. 2002 йил ўрталарида республикамизда 55,4 минг фермер ҳўжалиги, 1,5 млн. дан ортиқ деҳқон ҳўжалиги тadbиркорлик билан шуғулланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2003 йил 24 мартдаги „Қишлоқ ҳўжалигида ислохотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим йўналишлари тўғрисида“ги Фармонида аграр ислохотларнинг янги йўналишлари белгилаб берилди. Қишлоқ ҳўжалигида товар ишлаб чиқарувчилар эркинлиги, мустақиллиги янада кучайди. Фермер ва деҳқон ҳўжаликлари учун имтиёзлар берилди. Айрим ширкат ҳўжаликлари тугатилиб, уларнинг негизида фермер ҳўжаликлари ташкил этилди. Республикамининг 11 та туманида ширкат ҳўжаликлари тулиқ тугатилди. 2004 йил 1 январь ҳолатига кўра, фермер ҳўжаликлари сони 87500 тага етди. Ширкат ҳўжалиги тугатилиб, фермер ҳўжалиги ташкил этилган туманларда пахта, ғалла ҳосилдорлиги 4 центнер даражасида ўсди, бошқарув аппаратидаги ходимлар сони қисқарди, ёнилғи-мойлаш материаллари сарфи камайди.

Аграр ислохотлар жараёнида деҳқон ҳўжаликларининг салмоги ҳам ошиб борди.

2004 йил бошларига келиб мамлакатимизда 3,5 млн. га яқин деҳқон ҳўжаликлари юридик ва жисмоний шахс мақомида фаолият юритди, уларда 8 млн дан ортиқ ишга яроқли кишилар меҳнат қилмоқда. Деҳқон ҳўжаликларининг ер майдони 667 минг гектарни ташкил этади. Ҳозирги кунда деҳқон ҳўжалик-

лари мамлакатимизда етиштирилаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг 66 фоизини, шу жумладан, картошканинг 89 фоизини, чорвачилик маҳсулотларининг 89 фоизини, мева ва узумнинг 45—50 фоизини ишлаб чиқармоқдалар. Деҳқон хўжаликларининг ерлардан фойдаланиш самараси фермер ва ширкат хўжаликларига нисбатан 1,3—1,5 маротаба юқори бўлмоқда. Юқорида келтирилган мисоллар аграр ислохотлар соҳасида биз танлаган йўл истиқболли эканлигини исботламоқда.

Мустақилликнинг 13 йиллиги давомида иқтисодий ислохотларнинг самарали амалга оширилганлигини кўрсатувчи қуйидаги рақамларга мурожаат қилайлик:

Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулот (ЯИМ)нинг ўсиши таъминланди. ЯИМ олдинги йилга нисбатан 1996 йилда **101,7**, 1997 йилда **105,2**, 1998 йилда **104,4**, 1999 йилда **104,4**, 2000 йилда **104**, 2001 йилда **104,5** фоизга ўсди. Ўзбекистон 2001 йилда МДХ давлатлари орасида биринчи бўлиб ЯИМ ишлаб чиқариш бўйича нафақат 1990 йилги даражага чиқиб олди, балки **103** фоиз ўсишга ҳам эришди. 2002—2003 йилларда ЯИМ ҳар йили **4** фоиздан ортиқ даражада ўсди.

1996 йилдан бошлаб Ўзбекистон саноати йилдан-йилга ўсиб бормоқда. Олдинги йилга нисбатан саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш 1997 йилда **106,5**, 1998 йилда **105,8**, 1999 йилда **106,1**, 2000 йилда **106,4**, 2001 йилда **104,5**, 2002 йилда **108,1**, 2003 йилда **108,4** фоизга кўпайди.

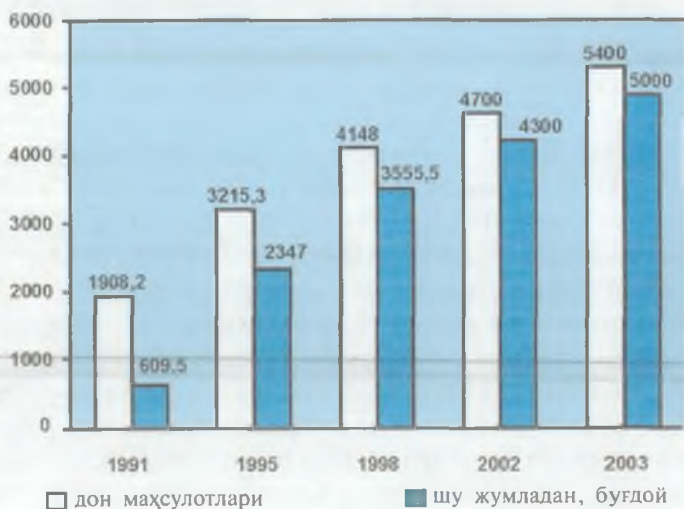
Республикамизда экспортга мўлжалланган маҳсулотларни ишлаб чиқаришни рағбатлантирувчи тизим яратилди. Кичик ва ўрта бизнес субъектлари рўйхатга олиниши билан ўз-ўзидан ташқи иқтисодий фаолиятнинг иштирокчиларига айланадилар. Бугунга келиб биз турли асбоб-ускуналар, озиқ-овқат моллари, ип-газлама, автомобилларни экспорт қилмоқдамиз. Экспортни кенгайтириш бевосита экспортга мўлжалланган маҳсулотларни ишлаб чиқарувчи корхоналарни кўпайтиришга, унда маҳаллий хом ашёдан кенг фойдаланишга боғлиқ. Бунга мисол қилиб пахта толасини қайта ишлашни олиш мумкин. Агар мамлакатимизда пахта толасидан ип-газлама ва тайёр маҳсулотларини ишлаб чиқариш 1990 йилда 12 фоизни ташкил этган бўлса, ҳозирги кунда у 30 фоизга етди.

Республикада истеъмол буюмлари ишлаб чиқариш сезиларли даражада ошди. Натижада республика импортида озиқ-овқат маҳсулотларининг улуши мустақилликнинг дастлабки йилларидаги **73,8** фоиздан **15** фоизга камайди.

1994—2003 йилларда иқтисодга жалб этилган инвестициялар **28,4** млрд. АҚШ долларини ташкил этди, уларнинг **50** фоизига яқинини чет эл инвестициялари ва кредитлари ташкил этади.

1991—2003 йилларда чет эл инвестициялари иштирокида **2000** та корхона ва бошқа ишлаб чиқариш муассасалари қурилди, маҳсулотларнинг 9,5 мингдан ортиқ янги турларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Мамлакатда ғалла ва нефть мустақиллигига эришилди (*1-, 2- расмларга қаранг*).

Ғалла ишлаб чиқариш (минг тонна ҳисобида)

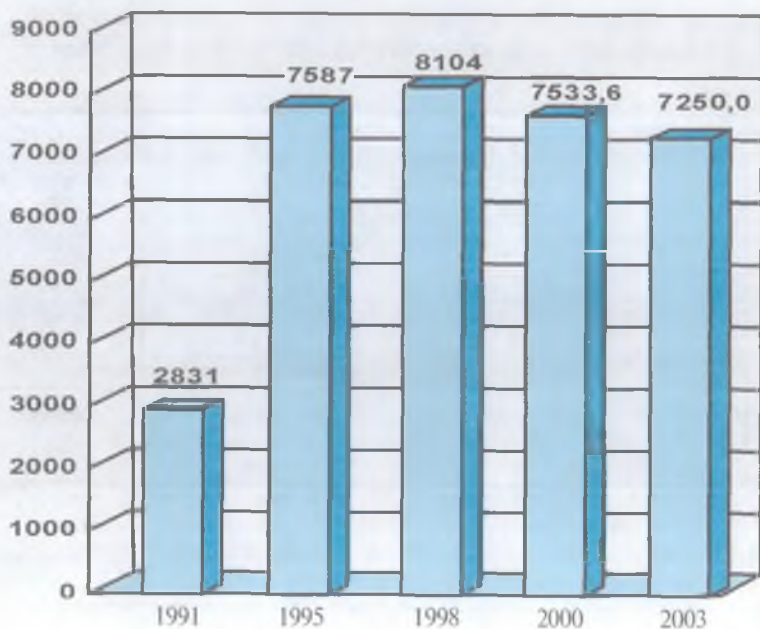
1- расм.

Саноатнинг автомобилсозлик, микробиология, целлюлоза-қоғоз, қанд, фармацевтика ва бошқа янги тармоқлари юзага келди. Улар мамлакатимиз иқтисодини ривожлантиришда катта ўрин тутмоқда. Масалан, мустақил тараққиётнинг 5-йилидаёқ Ўзбекистон жаҳоннинг 28 автомобиль ишлаб чиқарадиган мамлакатлари қаторидан жой олди. 1996 йилда Асака шаҳрида

ҳозирги замон автомобиль заводи Жанубий Кореянинг машҳур корхонаси билан ҳамкорликда ишга туширилди. „ЎздЭУавто“ беш йил давомида (1996—2001 йил) 250 минг автомобиль ишлаб чиқарди. Ҳозирги кунда ҳар йили 70 мингга яқин автомобиль ишлаб чиқармоқда. Ёки бошқа мисол. Фармацевтика саноати 1994 йилда аҳолининг дори-дармонга эҳтиёжини республикада ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳисобига бор-йўғи 4,5 фоизга қондирган бўлса, ҳозирги вақтда бу курсаткич 30 фоизга етиб қолди. Охириги 10 йилда 200 турдаги янги дори-дармон ва тиббиёт маҳсулотлари ўзлаштирилди ва ишлаб чиқаришга жорий этилди.

2003 йил ўрталарига келиб чет эл сармоядорлари иштирокида барпо этилган 2000 дан ортиқ қўшма корхоналар фаолият юритди. Бугунги кунда мамлакатимизда умумий қиймати 3,6 млрд. АҚШ доллари ҳажмидаги 109 та устувор инвестицион лойиҳа амалга оширилмоқда.

Нефть ва газ конденсати ишлаб чиқариш (минг тонна ҳисобида)

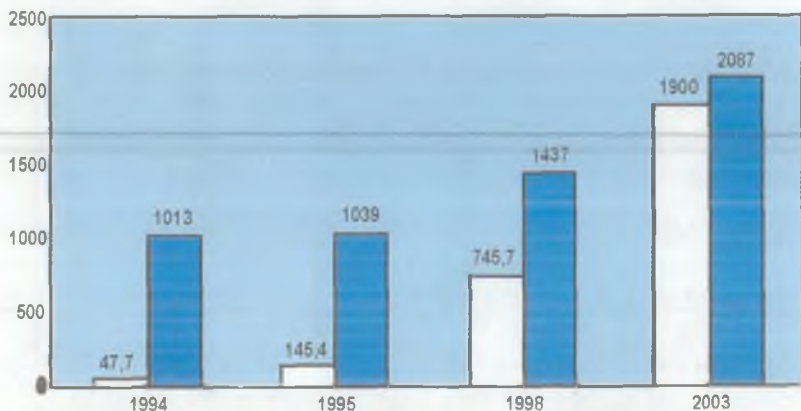
2- расм.

Жаҳоннинг етакчи фирмалари ҳаво кемалари билан таъминланган „Ўзбекистон ҳаво йўллари“ авиакомпанияси дунёнинг 25 мамлакати билан ҳаво алоқаларини ўрнатган, у мустақиллик йилларида 25 миллиондан кўп йўловчига хизмат қилди.

2003 йилда иқтисодий соҳасида банд бўлганларнинг умумий миқдоридан 76,6 фоизи, ялпи ички маҳсулотнинг 73,3 фоизи, саноат маҳсулотининг 71,1 фоизи, қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштирувчиларнинг 99 фоизи нодавлат сектор улушига тўғри келди. Шунинг таъкидлаб ўтиш зарурки, хусусий тармоқни жадал ривожлантириш бугунги куннинг муҳим вазифасидир. Ўзбекистонда хусусий секторнинг улуши ЯИМда 35 фоизни, аҳолини иш билан таъминлашда атиги 30 фоизни ташкил этди. Ривожланган мамлакатларда эса бу кўрсаткичлар мос равишда 50—60, 65—70 фоизни ташкил этади.

Янги банк, молия, солиқ тизимлари, хом ашё биржалари жамғармалари тизими, сугурта, аудит, лизинг компаниялари ва бошқа тузилмалар вужудга келтирилди.

Чет эл сармоялари киритилиши ва чет эл сармоялари иштирокида фаолият кўрсатаётган корхоналар сонининг ўсиши

- Чет эл сармояларининг киритилиши (млн. АҚШ доллари).
- Чет эл сармоялари иштирокида фаолият кўрсатаётган корхоналар сони.

3- расм.

Республикада Марказий Осиёдаги энг йирик биржа маркази фаолият кўрсатмоқда. У замонавий компьютер техникаси ва телеалоқа тизими билан жиҳозланган.

Аҳолини ижтимоий ҳимоялашга алоҳида эътибор бериб келинмоқда. Президентимиз ташаббуси билан 1997 йилдан бошлаб ҳар йилни маълум мақсадларга мўлжаллаб „Инсон манфаати йили“, „Оила йили“, „Аёллар йили“, „Соғлом авлод йили“, „Оналар ва болалар йили“, „Қарияларни қадрлаш йили“, „Обод маҳалла йили“, „Меҳр ва мурувват йили“ деб эълон қилиниб, уларнинг ҳар бирига давлатимиз томонидан ажратилган катта маблағлар сарфланган лойиҳасини амалга ошириб борилаётганининг ўзи юқоридаги фикримизнинг далилидир.

Республикада аҳолига тиббий ва ижтимоий хизмат кўрсатишнинг ривожланган тизими бунёд этилди. Мустақиллик йилларида амбулатория-поликлиника муассасаларининг сони 3 мингдан 4,8 минггача ёки 1,6 баравар ортди. Қишлоқ жойларда 1600 га яқин врачлик пунктлари очилди.

Аҳолига 81,5 мингдан ортиқ шифокорлар турли ихтисосликлар бўйича малакали тиббий ёрдам кўрсатмоқда. Ўзбекистонда бир шифокорга ўрта ҳисобда 300 га яқин киши тўғри келади, бу кўрсаткич кўпгина мамлакатларга нисбатан анча юқоридир.

Етим болалар ва фарзандсиз оилалар тўғрисида гамхўрлик „Киндердорф“ — „Болалар маҳаллалари“ Австрия лойиҳасининг Ўзбекистон ҳудудида амалга оширилишида ҳам намоён бўлмоқда. Бу ерда ота-онасиз — етим болалар ва фарзандсиз оилаларнинг кўпчилиги уй-жойли ва бус-бутун оила бўлиб яшаш бахтига муяссар бўлмоқда.

Ўзбекистонда ахборот ва коммуникация технологиялари, телекоммуникация соҳаларида катта ютуқлар қўлга киритилди. Мамлакатимизнинг исталган нуқтасида тезкор ва ишончли телефон алоқасини таъминлайдиган кўп тармоқли коммуникация алоқа тизими ташкил этилди. 2003 йилда республика шаҳарларини рақамли телекоммуникация тармоқлари билан қамраб олиш даражаси 86 фоизга етди.

Мустақиллик шарофати билан Ўзбекистонда миллий ахборот тизимини шакллантириш, ахборот технологияларини иқтисодиёт ва жамият ҳаётининг барча жабҳаларида кенг қўллаш ва халқаро ахборот жамиятига кириш учун пухта замин яратилди. Ахборот-

лаштириш миллий тизимини шакллантириш Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 30 майдаги „Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида“ги Фармониغا мувофиқ амалга оширилмоқда. Мамлакатимиз халқаро INTERNET тизимига кенг миқёсда уланди ва аҳолига ахборот хизмати кўрсатиш амалга оширилди. Биргина 2003 йилда INTERNETдан фойдаланувчилар сони қарийб икки баравар кўпайди ва мамлакатимизнинг ярим миллиондан ортиқ аҳолиси ахборот хизматининг муҳим тури ҳисобланаётган — INTERNETдан фойдаланди. Шаҳар ва туман марказларида INTERNET — клублар, INTERNET— кафелар сони йилдан-йилга кўпайиб бормоқда.

Халқаро INTERNETда Ўзбекистонни жаҳонга ҳар томонлама намоён этувчи миллий ахборот сегменти тобора ортиб бормоқда, 2004 йил апрель ойида „uz“ ҳудудида рўйхатга олинган WEB сайтлар сони 2600 тага етди. Айниқса, Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизматининг WEB — сайти (WWW.press-service.uz) INTERNET тармоғида машҳур бўлиб кетди. Бугунги кунда INTERNETдан фойдаланувчилар Ислом Каримовнинг 11 жилдли асарлар тўплами электрон нусхаси билан ўзбек, рус ва инглиз тилларида танишиш имкониятига эгадирлар. Унда давлатимиз раҳбарининг фаолияти, республикамизнинг ички ва ташқи сиёсати мунтазам ёритиб борилмоқда. Сайтдан фойдаланувчилар географияси жаҳондаги 80 дан ортиқ мамлакатни қамраб олади.

МАЪНАВИЙ-МАДАНИЙ ЮКСАЛИШ ЙЎЛИДА

Жамият маънавияти мамлакат барқарорлиги ва тараққиётининг муҳим шарти ва кафолатидир. Бирон-бир мамлакат ўз маънавий имкониятларини, одамлар онгида маънавий ва ахлоқий қадриятларни ривожлантирмай, халқнинг миллий руҳини уйғотмай ва мустаҳкамламай туриб юксак тараққиёт даражасига кўтарила олмайди. Маънавият инсонни руҳий покланиш ва юксалишга даъват этадиган, инсон ички оламини бойитадиган, унинг иймон-иродасини, эътиқодини мустаҳкамлайдиган, виждонини уйғотадиган қудратли ботиний кучдир. Шунинг учун

ҳам мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ, жамият маънавиятини юксалтириш Ватанимиз тараққиётининг устувор йўналиши, деб белгиланди.

Моддий ислоҳотлар, иқтисодий ислоҳотлар ўз йўлига. Уларни ҳал қилиш мумкин. Халқнинг таъминотини ҳам амаллаб туриш мумкин. Аммо маънавий ислоҳотлар — қуллик ва мутелик исканжасидан озод бўлиш, қадни баланд тутиш, ота-боболаримизнинг удумларини тиклаб, уларга муносиб ворис бўлиш — бундан огирроқ ва бундан шарафлироқ вазифа йўқ бу дунёда!

Ислом Каримов.

Жамият маънавиятини юксалтиришда тарихий хотира, аждодлар тарихини билиш, миллий ва ахлоқий қадрият ҳамда анъаналарнинг, муқаддас динимизнинг ўрни ва аҳамияти катта. Бирон-бир халқ ўз тарихини билмай, асрлар оша яратилган маънавий меросга таянмай ва уни янада ривожлантирмай туриб, ўз келажагини тасаввур эта олмайди. Шу боисдан мустабид тузум даврида сохталаштирилган халқимиз тарихи юртбошимиз Ислом Каримов ташаббуси билан чуқур таҳлил этилди, холисона, ҳаққоний ёритилди, бунга тааллуқли бир қатор адабиётлар нашр этилди.

Мустақиллик йилларида бой меросимизни тиклаш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Миллий маданиятимизга, жаҳон цивилизацияси тараққиётига буюк ҳисса қўшган бобокалонларимизнинг маънавий мероси халқимизга қайтарилди, таваллуд топган кунлари бутун мамлакат ва халқаро миқёсда нишонланди.

ЮНЕСКО билан ҳамкорликда қуйидаги буюк алломалар, давлат арбоблари, мутафаккирлар ва шоирларимизнинг юбилейлари нишонланди:

1991 й. — Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги.

1994 й. — Мирзо Улуғбек таваллудининг 600 йиллиги.

1996 й. — Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги.

1997 й. — Бухоро ва Хива шаҳарларининг 2500 йиллиги.

1998 й. — Аҳмад Фарғоний таваллудининг 1200 йиллиги.

1998 й. — Имом ал-Бухорий таваллудининг 1225 йиллиги.

1999 й. — Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллиги.

1999 й. — „Алпомиш“ эпосининг 1000 йиллиги.

2000 й. — Бурҳониддин Марғинович таваллудининг 910 йиллиги.

2000 й. — Имом Мотуридий таваллудининг 1130 йиллиги.

2000 й. — Камолиддин Беҳзод таваллудининг 545 йиллиги.

2001 й. — „Авесто“ яратилганининг 2700 йиллиги.

2002 й. — Термиз шаҳрининг 2500 йиллиги.

2002 й. — Шаҳрисабз шаҳрининг 2700 йиллиги.

2003 й. — Абдуҳолиқ Гиждувоний таваллудининг 900 йиллиги.

Мустақиллик йилларида буюк шахсларнинг хотирасига бағишлаб барпо этилган ёдгорликлар мажмулари жамият маънавиятини юксалтиришга, миллий онг ва миллий гурурни кўтаришга ҳамда халқимиз, айниқса, ёшлар онгида мустақиллик мафқурасини шакллантиришга хизмат қилмоқда.

Кўплаб Шарқ алломаларининг ўнлаб нодир ва ноёб асарлари ўзбек, инглиз, француз, немис, япон ва бошқа хорижий тилларда нашр этилди, буларга: Имом ал-Бухорий, Аҳмад ал-Фарғоний, Ҳаким ат-Термизий, Бурҳониддин Марғинович, Имом ал-Мотуридий, Маҳмуд аз-Замахшарий, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур, Камолиддин Беҳзод, Шарафитдин Али Яздий, Ан-Насавий ва бошқаларни киритиш мумкин.

ЮНЕСКО ҳомийлигида Шарқ маданияти, санъати ва тарихига бағишланган лазер дисклари чиқарилди.

Ватанимиз озодлиги йўлида шаҳид кетган Абдулла Қодирӣ, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир ва бошқа халқ жигарбандларининг номи, иззаг-икромӣ, ҳурмати ўз жойига қўйилди. Ислом Каримов ташаббуси билан Тошкентда мустамлакачилик даври қурбонлари хотирасини абадийлаштириш мақсадида „**Шаҳидлар хотираси**“ ёдгорлик мажмуи, фашизмга қарши Ватан озодлиги учун жон фидо этган халқимизнинг фарзандлари хотирасини абадийлаштириш мақсадида „**Хотира майдо-ни**“ барпо этилди.

Мустақиллик шарофати билан диний қадриятлар, диний эътиқод қайта тикланди. Республикада 17 диний конфессия рўйхатга олинган ва расман фаолият кўрсатмоқда, 170 дан ортиқ диний ташкилотлар ишлаб турибди ва уларда Ўзбекистонда яшовчи 130 миллат ва элат вакиллари ўзларининг диний эҳтиёжларини қондирмоқдалар. 1,7 мингдан ортиқ масжидлар, хрис-

тиан ибодатхоналари, синагоглар ва бошқа диний марказлар таъмирланди ва янгидан қурилди, **10** диний таълим муассасаси фаолият кўрсатмоқда, Тошкент Ислом университети очилди. Рамазон ҳайити, Қурбон ҳайити, қадимий халқ байрами — **Наврўз** қайта тикланди.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон халқи биринчи марта бевосита ҳукумат ҳомийлигида ҳаж ва умра амалларини адо этиш имкониятига эга бўлди.

Ўзбекистон ҳудудида халқнинг улугвор ва шонли тарихига оид **2000** дан ортиқ ёдгорликлар таъмирланди.

Ҳозирги вақтда республикада **70** музей, **37** театр, **2500** кинотеатр, **3000** дан ортиқ кутубхоналар фаолият кўрсатмоқда. Ўзбекистон консерваториясининг ҳашаматли янги биноси бунёд этилди, Ўзбекистон Миллий драма театрининг биноси бутунлай қайта таъмирланди ва янгиланди.

Узоқ асрлар қаъридан чиқиб келаётган инсонпарвар урф-одатлар ва анъаналар, маданий қадриятлар эҳтиётлаб асралмоқда ва бойитилмоқда. Мақомчилар, тўй-маросим қўшиқлари, шоир-бахшилар ва фольклор-этнографик дасталарнинг ўнлаб кўрик-танловлари ўтказилди. Шу билан бир қаторда, пианиночи ва скрипкачиларнинг симфоник ва камер мусиқалари, замонавий эстрада гуруҳларининг фестивал ва танловлари бўлиб ўтмоқда.

Мамлакатимизда ўзбек тилининг халқ ва давлат турмушидаги ўрни ва аҳамияти қайта тикланди, унинг равнақи, қўлланилиши ва муҳофазаси давлат томонидан таъминланиши белгилаб қўйилган. Ўзбекистонда истиқомат қилаётган барча миллат ва элатларнинг тиллари, қадр-қиммати ҳам ўз ўрнига қўйилган.

Мустақиллик йилларида республикада оммавий-жисмоний тарбия ва спорт соҳаларида улкан ўзгаришлар юз берди. Масалан:

— Ўзбекистоннинг спорт мажмуи **46** мингдан ортиқ турли иншоотлардан, шу жумладан, ўйингоҳлар, спорт заллари, майдонлар ва ҳоказолардан иборат;

— бадантарбия ва спорт билан **7** млн.га яқин одам шугулланади;

— мустақиллик йилларида Ўзбекистон спортчилари олимпиадалар, Осиё ўйинлари, Осиё ва жаҳон чемпионатлари ва бошқа халқаро мусобақаларда **3000** дан ортиқ олтин, кумуш ва

бронза нишонларини қўлга киритдилар. Шахмат бўйича жаҳон чемпиони Рустам Қосимжонов, бокс бўйича жаҳон чемпионлари Муҳаммадқодир Абдуллаев, Артур Григорян, кураш бўйича жаҳон чемпионлари Ақобир полвон, Камол полвон, Тоштемир полвон ва теннис бўйича халқаро турнир голиби Ирода Тулганова каби спортчилар ўзбек халқининг ифтихоридир.

БАРКАМОЛ АВЛОД — КЕЛАЖАГИМИЗ

Президентимиз Ислам Каримов ташаббуси билан таълимни тубдан ислоҳ қилиш йўллари ишлаб чиқилди. 1997 йил 29 августда Олий Мажлиснинг IX сессиясида Ўзбекистон Республикасининг „Таълим тўғрисида“ги Қонуни ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури қабул қилинди. Миллий дастурнинг мақсади таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, уни ўтмишдан қолган мафкуравий қарашлар ва сарқитлардан тўла халос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида, юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи юқори малакали кадрлар тайёрлаш Миллий моделини яратишдан иборатдир.

Ҳаётимизнинг барча соҳаларида босқичма-босқич ўтказилаётган ислоҳотларга монанд равишда таълим соҳасида чуқур ислоҳотлар амалга оширилмоқда. 2001 йилда Миллий дастурни рўёбга чиқаришнинг биринчи босқичи якунланди.

Мактабгача таълим фаолияти тубдан ўзгарди. Болаларни мактабга тайёрлаш дастурига биноан беш миңга яқин мактабгача таълим муассасалари ҳукумат қарори билан таълим тизими тасарруфига ўтказилди. Хусусий ва хонадон боғчалар тармоғи кенгайди. Мактабгача ёшдаги болаларнинг 84 фоизи мактабгача таълим муассасаларида, хўжалик ҳисобидаги гуруҳларда, мактаблар қошидаги тайёрлов гуруҳларида, 16 фоизи эса оилаларда мактабга тайёрланмоқда. 2002—2003 йилларда республика-мизда 6842 та мактабгача таълим муассасаларида 608500 нафар ўғил-қизлар тарбияланди.

Умумтаълим мактабларини ислоҳ қилиш ва ривожлантириш учун ҳуқуқий жиҳатдан, илмий-услубий, молиявий-моддий шарт-шароитлар яратишга алоҳида эътибор берилди. Давлат таълим стандартлари, янги авлод дарсликлари яратилиб,

таълим жараёнига жорий этилди. Ҳар йили 600 минг нафардан зиёд биринчи синф ўқувчилари Президент совғаси сифатида ўқув қуроллари, дарсликлар билан таъминланмоқда. Ўқувчиларни дарсликлар билан таъминлаш мақсадида давлат бюджети ҳисобидан „Мақтаб кутубхона жамғармаси“ ташкил этилди. Биргина 2002 йилда давлат бюджетидан „Мақтаб кутубхона жамғармаси“га 6520 млн.сўм ажратилди. Шу ютуқлар билан бирга, Президент Ислоҳ Каримовнинг 2004 йил 7 февралдаги Вазирлар Маҳкамасининг йиғилишида қилган маърузасида таъкидланганидек, умумтаълим мактабларининг бугунги ҳолати ва биринчи навбатда уларнинг моддий базаси бизни мутлақо қониқтирмайди. 6 миллион 200 минг нафар ўқувчилар таълим олаётган 9727 мактабнинг 40 фоизи ўқув стандартлари талабларига жавоб бермайдиган мослаштирилган биноларда жойлашганлиги, мактабларнинг кўп қисми замонавий компьютер техникаси билан таъминланмаганлиги кўрсатилди.

Ўзбекистон Президенти Ислоҳ Каримовнинг 2004 йил 19 февралдаги „2004—2008 йилларда мактаб таълимини ривожлантириш дастурини тайёрлаш чора-тадбирлари тўғрисида“ги Фармойишига биноан тузилган Махсус комиссия томонидан 2004—2009 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастури ишлаб чиқилди ва 2004 йил 9 июлдаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг „2004—2009 йилларда мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастурини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида“ги қарори билан тасдиқланди.

Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастурида 2004—2009 йилларда бузиб ташланадиган умумтаълим мактаблари ўрнига янги мактаблар қуриш, уларни капитал реконструкция қилиш, капитал ва жорий таъмирлашнинг асосий принциплари белгиланди. Шунингдек, дастурда умумтаълим мактабларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, мактабларни замонавий ўқув-лаборатория ускуналари ва компьютер техникаси билан жиҳозлаш, дарсликлар ва ўқув-услубий материаллар, педагог кадрлар билан таъминлаш, ўқитувчиларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш, малакасини ошириш, уларнинг меҳнатини рағбатлантиришни кучайтириш тадбирлари аниқ белгилаб берилди.

Бюджет маблағлари, корхона ва ташкилотларнинг ўз маблағлари, юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳомийлик маблағлари, хорижий кредитлар ва грантлар мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастурини молиялашнинг асосий манбалари этиб белгиланди. Ушбу маблағларни жамлаш, улардан мақсадли фойдаланиш учун Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузурида бюджетдан ташқари махсус Мактаб таълими жамғармаси ташкил этилди.

Президент Ислон Каримов раҳбарлигида умумтаълим мактабларимиз аҳволини тубдан ўзгартиришга қаратилган хайрли саъй-ҳаракатлар тез орада юксак самара беришига шак-шубҳа йўқ.

Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг энг муҳим Ўзбекистонга хос хусусияти янги турдаги 3 йиллик ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тизимини яратишдан иборат вазифа собит-қадамлик билан амалга оширилмоқда. 1998—2004 йиллар мобайнида замонавий ўқув ва ишлаб чиқариш ускуналари билан жиҳозланган **531** та касб-ҳунар коллежи, **59** та академик лицей барпо этилди, янги таълим стандартлари яратилди ва ўқув жараёнига жорий этилди.

Агар 1990 йилда давлат бюджетининг умумий сарфидан таълим ва фан учун ажратилган маблағ инвестиция билан бирга **21,1** фоизни ташкил этган бўлса, 2003 йилда **35** фоиздан ошиб кетди. Шу билан бирга, бу мақсадлар учун бюджетдан ташқари маблағлар ҳам кенг қўламда жалб этилмоқда.

Ўрта махсус ўқув юр்தларига зарур бўлган жиҳозлар сотиб олиш учун жалб қилинган чет эл инвестицияларининг миқдори **150** млн. АҚШ долларини ташкил этди.

Мамлакатимизда иқтидорли ёшларни излаб топиш, уларга кўмаклашиш, қўллаб-қувватлаш бўйича давлат сиёсати собит-қадамлик билан олиб борилмоқда. Истеъдодли ёшларни моддий ва маънавий рағбатлантириш, чет элда ўқишини қўллаб-қувватлаш мақсадида „Истеъдод“, „Республика болалар фонди“, „Соғлом авлод учун“ ва бошқа жамғармалар ташкил этилган. **2000** дан ортиқ талаба ва мутахассислар чет элда ўқиб келди. Таълим соҳасида АКСЕЛС, АЙРЕКС, АҚШ коллежлари консорциуми, САРЕ, Тинчлик корпуси (АҚШ), Конрад Аденау-

эр фонди, Британия кенгаши, САУД Ал-Баптин фонди (Миср) каби халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик йўлга қўйилди.

Билимдон, профессионал жиҳатдан саводли ҳамда ғайрат-шижоатли шахсларни, ўз мамлакатимизнинг чинакам ватанпарварларини тарбиялай оладиган, уларни буюк миллий маданиятнинг улкан маънавий мероси билан бойита оладиган, жаҳон фани ва маданияти дурдоналаридан баҳраманд эта оладиган мамлакатгина, миллатгина буюк келажакка эришиши мумкин.

Ислом Каримов.

Республикада **62** та олий ўқув юрти, жумладан, **16** та университет фаолият кўрсатмоқда. Тошкентда 2002 йил июлда Халқаро Вестминстер университети очилди ва **160** нафар дастлабки талабалар қабул қилинди.

ВАТАН ХАВФСИЗЛИГИНИНГ ТАЪМИНЛАНИШИ

Мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ Ватан хавфсизлигини мустақамлаш, ҳудудий бутунликни сақлаш давлатимизнинг диққат-эътиборидадир. Шу давр мобайнида миллий хавфсизлик концепцияси ишлаб чиқилди, 1996 йил 24 апрелда „Миллий хавфсизлик тўғрисида“ Қонун қабул қилинди.

Миллий хавфсизлик, аввало, мамлакатнинг мудофаа қобилиятига боғлиқ. Шу боисдан мамлакатнинг мудофаа қобилиятини мустақамлаш чоралари кўрилди. 1991 йил сентябрда Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги тузилди. Ўзбекистон Парламентининг 1992 йил 14 январда қабул қилинган „Ўзбекистон ҳудудида жойлашган ҳарбий қисмлар ва қўшинларни ўз тасарруфига олиш тўғрисида“ ги қарори асосида Ўзбекистоннинг ўз Куролли Кучлари ташкил этилди. 14 январь Ватан ҳимоячилари куни деб эълон қилинди.

Ўзбекистон Куролли Кучлари куруқликдаги қўшинлар, ҳарбий ҳаво кучлари, ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари, махсус ва муҳандислик-қурилиш қўшинлари ҳамда Миллий гвардиядан иборат.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддасига мувофиқ, Президент мамлакат Куролли Кучларининг Олий Бош қўмондони ҳисобланади.

Ўзбекистонда юқори малакали офицер кадрлар тайёрлаш тизими яратилди. Тошкент умумқўшин командирлари, Самарқанд автомобилчи командир-муҳандислар, Чирчиқ танкчи командир-муҳандислар, Жиззах авиация олий ҳарбий билим юртлари, Тошкент ахборот технологиялари университетиди ташкил этилган махсус факультет Куролли Кучлар сафларига турли мутахассисликлар бўйича юқори малакали командирлар тайёрлаб бермоқда.

Тошкентда олий қўмондонлар тайёрловчи Ҳарбий Академия фаолият кўрсатмоқда. Ҳарбий Академия замонавий ҳарбий билимларни эгаллаган, Шарқ саркардаларининг, аввало, Соҳибқирон Амир Темурнинг ҳарбий санъатини, жаҳон ҳарбий илми ва жанговар тайёргарлигининг илғор тажрибаларини ўзлаштирган олий қўмондонларни тайёрлаб чиқармоқда. Ўзбекистонда миқдор жиҳатдан унча катта бўлмаган, лекин замонавий қурооллар билан қуроолланган профессионал армия тузиш учун ҳарбий ислоҳотлар ўтказилмоқда.

Ҳарбий қурилиш соҳасидаги мақсад профессионал армияни, ўз таркибида яхши тайёрланган ва таълим олган, ўз халқига, она заминига садоқатли бўлган, ўз Ватанининг шаъни ва қадрқимматини охиригача ҳимоя қила оладиган жангчиларга эга бўлган армияни босқичма-босқич вужудга келтиришдан иборат бўлиши лозим. Мақсад: миқдор жиҳатдан унча катта бўлмаган, лекин яхши шайланган, замонавий қурооллар ва ҳарбий техника билан бекаму кўст қуроолланган, Ўзбекистоннинг хавфсизлигини мустақил равишда ва пухта таъминлашга қодир бўлган Куролли Кучларни шакллантиришдир.

Ислом Каримов.

Мустақиллик йилларида Куролли Кучларимизни замонавий ҳарбий техникалар, қурол-аслаҳалар билан таъминлаш даражаси тобора ўсиб бормоқда.

Ўзбекистон 1995 йил июль ойида НАТОнинг „Тинчлик йўлида ҳамкорлик“ дастурига қўшилди. Бу дастур томонидан

АҚШда, Қозоғистон ва Ўзбекистонда уюштирилган ҳарбий машқларда Ўзбекистон ҳарбий қисмларининг иштироки зобит ва аскарларнинг ҳарбий-техник тайёргарлигини янада кўтаришга хизмат қилмоқда:

— Шимолий Каролина (АҚШ)даги Кемп Лежон денгиз пиёдалари полигонида ўзбекистонлик аскарлар НАТОнинг „Тинчлик йўлида ҳамкорлик“ дастурида 16 иштирокчи мамлакат армиялари вакиллари ҳамкорлигидаги машқларда қатнашдилар;

— ўзбекистонлик десантчилар Ўзбекистон ҳудудида америкаликлар билан ҳамкорликда ўтказилган „Ультрабаланс — 96“ тажриба машқларида юксак маҳоратларини намойиш этдилар;

— Тошкент, Чирчиқ, Самарқанд ҳарбий билим юртлари курсантларининг терма взводи 1997 йил май-июнь ойларида Норвегияда ўтказилган „Кооператив банкерс — 97“ машқларида қатнашди;

— Луизиана штатидаги Форт Полк ҳарбий базасида 1997 йил июнь-июль ойларида ўзбекистонлик аскарлар иштирокида „Кооператив банкерс — 97“ ҳамкорлик машқлари бўлиб ўтди.

Ўзбекистонда жиноят қонунчилигининг изчил тизими яратилди, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар аниқ ва пухта фаолият юритмоқдалар. Улар кечаю кундуз фуқароларнинг молмулки, ҳаёти, соғлиги, иззат-обрўси ва қадр-қимматини ҳимоя қилмоқдалар.

Ҳеч қандай ёвуз экстремистлар Ўзбекистонни ўзи танлаган йўлидан қайтаролмайди. Бунинг гарови халқимизнинг огоҳлиги, мамлакатимизнинг мудофаа салоҳияти ва мустақкам Куролли Кучларидир.

Халқаро терроризмга, диний ва сиёсий экстремизмга қарши курашни ташкил этиш бўйича жаҳон ҳамжамияти томонидан ўтказилаётган нуфузли йигилишларда Ўзбекистон фаол қатнашмоқда, ўзининг самарали таклифларини илгари сурмоқда.

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг 1999 йил ноябрь ойида Истанбулда бўлган саммитида террорчиликка қарши давлатлараро миқёсдаги курашни мувофиқлаштирувчи халқаро марказ тузиш ҳақида таклифни илгари сурди. Ўзбекистон ташаббуси билан терроризмга қарши бир қатор давлатлар уюша бошладилар.

Экстремизм, наркобизнес, уюшган жиноятчилик ва халқаро террорга қарши ялпи кураш олиб борилмас экан, мақсадга эришиб бўлмайди. Айниқса, якка-ёлғиз, тарқоқ ҳолда ва ноизчил усуллар билан кураш олиб бориш истиқболсиз экани тобора равшанлашмоқда.

Ислом Каримов.

2000 йил 20—21 апрель кунлари Тошкентда Марказий Осиё иқтисодий ҳамжамияти давлатлараро кенгаши бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистон Президентлари минтақавий хавфсизлик ва мамлакатлараро муносабатларга доир масалаларни муҳокама қилдилар. Тўрт давлат бошлиқлари „Террорчилик, сиёсий ва диний экстремизм, халқаро уюшган жиноятчиликка қарши кураш ва минтақа давлатларига таҳдид соладиган бошқа хавф-хатарнинг олдини олишга қаратилган ҳамкорлик тўғрисида шартнома“ имзоладилар. Бундай шартноманинг имзоланиши Марказий Осиёдаги бугунги вазиятдан келиб чиққан муҳим ва оқилона қадам бўлди.

2000 йил 21 июнда Москвада бўлиб ўтган МДХ давлат бошлиқларининг саммитида террорчиликка қарши кураш марказини тузишга қарор қилинди.

2001 йил 11 сентябрь куни халқаро террористик кучларнинг АҚШнинг Нью-Йорк ва Вашингтонда содир этган мудҳиш ҳужумларидан кейин дунёдаги етакчи давлатлар АҚШ бошчилигида бу ёвуз душманга қарши кенг миқёсда курашга киришдилар. Ўзбекистон АҚШда содир этилган террорчилик ҳаракатларини қоралади ва АҚШ бошчилигида ташкил этилган аксилтеррор коалицияни қўллаб-қувватлади. Ўзбекистон Афғонистон ҳудудини „Толибон“ кучларидан озод этиш, терроризм балосини таг-томири билан қўпориб ташлаш мақсадида ўз авиабазаларидан бирини АҚШ Қуролли кучларининг чекланган контингентига берди. Афғонистондаги аксилтеррор операциянинг биринчи босқичида „Толибон“ ва „Ал-Қоида“ кучларига зарба берилди.

ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК

Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигини қўлга кiritган дастлабки кунлариданоқ, жаҳон ҳамжамиятига қўшилиш, халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш йўлини танлади. Президентимиз Ислom Каримов ўзининг асарлари, маъруза ва нутқларида ташқи сиёсий ва ташқи иқтисодий алоқаларнинг асосий тамойилларини назарий ва амалий жиҳатдан пухта асослаб берди. Ташқи сиёсатда тинчлик, барқарорлик, ҳамкорлик йўли асос қилиб олинди.

Мамлакатимизнинг жаҳон халқлари тинчлиги ва хавфсизлигига мос бўлиб тушган тинчликсевар ташқи сиёсати уни жаҳонда мустақил давлат сифатида тезда тан олиншини таъминлади. Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигини дунёдаги барча нуфузли давлатлар тан олди, уларнинг 120 таси билан дипломатик, сиёсий, иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий алоқалар ўрнатилди.

Ўзбекистон Республикасининг „Ташқи сиёсий фаолиятнинг асосий принциплари тўғрисида“, „Чет эл инвесторлари ва хорижий инвесторлар фаолиятининг кафолатлари тўғрисида“, „Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида“ги Қонунлари унинг халқаро майдонда фаол ва кенг қўламли ҳамкорлик қилиши учун ҳуқуқий кафолат бўлиб хизмат қилмоқда.

1992 йилнинг 2 март куни Ўзбекистон Республикаси ўзининг хоҳиш-иродаси ва таклифига кўра энг нуфузли халқаро ташкилот — Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилинди ва шу куни БМТнинг Нью-Йоркдаги биноси олдида мустақил Ўзбекистон Республикасининг байроги кўтарилди. 1993 йилда Тошкентда БМТнинг ваколатхонаси очилди. Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятининг тўлиқ, тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида БМТ фаолиятида иштирок этмоқда.

1992 йилнинг февраль ойида республикаимиз Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти (ЕХХТ)га кирди. Ўзбекистон 105 мамлакатни ўзида бирлаштирган Қўшилмаслик ҳаракати аъзосига айланди. 1992 йилнинг октябрь ойида эса дунёнинг энг кекса ташкилотларидан бўлган Парламентлараро иттифоқ-

нинг аъзоси сифатида тан олинди. Ўзбекистон 1999 йилда ГУУ-АМ халқаро ташкилотига, 2001 йил июнда Шанхай ҳамкорлик ташкилотига аъзо бўлиб кирди. Ўзбекистон кўпгина минтақавий ташкилотлар, Европа Иттифоқи, ЭКО билан самарали ҳамкорлик қилмоқда. Ватанимиз, шунингдек, Халқаро валюта фонди, Бутунжаҳон банки, Халқаро молия корпорацияси, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти (ИХТ), Осиё ва Тинч океан мамлакатлари учун БМТнинг иқтисодий ва ижтимоий комиссиясига аъзо бўлиб кирди.

Ўзбекистоннинг БМТ ҳомийлигидаги таълим, фан ва маданият билан шуғулланувчи халқаро ташкилот — ЮНЕСКО билан алоқалари кенгайиб бормоқда. 1993 йил 29 октябрда ЮНЕСКОнинг Париждаги қароргоҳида Ўзбекистонни ЮНЕСКО га аъзоликка қабул қилиш маросими бўлиб ўтди. 1994 йил октябрда Парижда ватандошимиз Мирзо Улуғбек таваллудининг 600 йиллигига бағишланган Улуғбек ҳафталиги тантанаси бўлиб ўтди. 1996 йилда Парижда Амир Темурга бағишланган маданият ҳафталиги, „Темурийлар даврида фан, маданият ва маорифнинг гуллаб-яшнаши“ мавзусида халқаро конференция ва кўرғазмалар бўлиб ўтди. 1997 йилда жаҳон маданиятининг дурдоналари ҳисобланган қадимий Бухоро ва Хива шаҳарларининг 2500 йиллик муборак саналари Парижда кенг нишонланди, халқаро анжуман ва кўрғазмалар ўтказилди.

Шанхай ҳамкорлик ташкилоти. 1996 йилда Шанхайда, 1997 йилда Москвада бўлиб ўтган Хитой, Россия, Қозогистон, Қирғизистон ва Тожикистон давлат раҳбарларининг саммитида ҳарбий соҳада ҳамда чегара ҳудудларида узаро ишончни мустаҳкамлаш, қуролли кучларни қисқартириш тўғрисида шартномалар имзоланди. Шу тариқа „Шанхай форуми“ ёки „Шанхай бешлиги“ ташкилоти тузилган эди.

2001 йил 14—15 июнь кунлари Хитойда навбатдаги Шанхай саммити бўлиб ўтди. Унинг ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов қатнашди ва Ўзбекистоннинг „Шанхай форуми“га тўла ҳуқуқли аъзо бўлиши тўғрисида баёнот имзоланди.

Ўзбекистон Президентининг таклифи билан „Шанхай форуми“ номи Шанхай ҳамкорлик ташкилоти — ШХТ деб ўзгартирилди. Ўзбекистон унинг асосчиларидан бири бўлди.

2001 йил июнда бўлган саммит якунида Шанхай ҳамкорлик ташкилотини тузиш туғрисида декларация ҳамда террорчилик, айирмачилик ва экстремизмга қарши кураш борасидаги Шанхай конвенцияси имзоланди.

Декларацияда Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг мақсади аъзо мамлакатларнинг бир-бирига ўзаро ишончи, дўстлик ва қўшничиликни мустаҳкамлаш, улар орасида сиёсий, савдо-иқтисодий, илмий-техникавий, маданий, таълим, энергетика, транспорт, экология ва бошқа соҳалардаги самарали ҳамкорликни рағбатлантиришдан иборат эканлиги белгилаб қўйилган.

ШХТ доирасида аъзо мамлакатлар Ташқи ишлар вазирликларининг кенгаши, Мудофаа вазирликларининг кенгаши тузилган ва фаолият юритмоқда. Давлат ва ҳукумат, ташқи ишлар ва мудофаа вазирликлари, ҳуқуқ-тартибот, хавфсизлик органлари раҳбарлари ва экспертларининг учрашувлари ва маслаҳатлашувлари мунтазам ўтказилмоқда. Ҳамкорлик фаолиятини мувофиқлаштириш, тегишли органларнинг баҳамжиҳат ҳаракатини таъминлаш мақсадида аъзо давлатларнинг Миллий мувофиқлаштирувчилар кенгаши (ММК) ташкил этилган. ММК 2001 йилнинг июнь ойида Ташқи ишлар вазирлари имзолаган Низом асосида фаолият юритмоқда.

2002 йил 6—7 июнь кунлари ШХТга аъзо мамлакатлар давлат бошлиқларининг Санкт-Петербург шаҳрида навбатдаги саммити бўлиб ўтди. Музокаралар якунида ШХТга аъзо давлатлар раҳбарларининг Декларацияси, ташкилотнинг таъсис ҳужжати — ШХТ Хартияси, ШХТга аъзо давлатлар ўртасида *Минтақавий аксилтеррор тузилмаси* ҳақидаги битим имзоланди. 2003 йил 29 май куни Москвада бўлиб ўтган саммитда ШХТ нинг доимий амал қилувчи идоралари — Пекинда котибият ва Тошкентда Минтақавий аксилтеррор тузилмаси (МАТТ) ижроия қўмитасини ишга туширишга қарор қилди. Бу ташкилотлар 2004 йил январдан бошлаб иш бошладилар.

2003 йил сентябрда Пекинда ШХТ давлатлари ҳукумат бошлиқлари (бош вазирлар) Кенгаши бўлиб ўтди, унинг қарори билан кўп томонлама ҳамкорликнинг узоқ муддатли дастури ишлаб чиқилди ва тасдиқланди. ШХТ доирасида аъзо мамла-

катларнинг ташқи ишлар вазирликлари, иқтисодий ва савдо вазирликлари, хавфсизлик кенгашлари ўртасида мунтазам алоқалар йўлга қўйилди.

2004 йил 17 июнь куни Тошкентда ШХТга аъзо давлатлар раҳбарларининг саммити бўлиб ўтди. Унда икки асосий масала — хавфсизлик ва савдо-иқтисодий ҳамкорлик бўйича музокара-лар бўлди. Саммитда 2004 йил март ойида Ўзбекистонда со-дир этилган террорчилик ҳаракати нафақат Ўзбекистон, балки бутун Марказий Осиё минтақасида вазиятни издан чиқаришга қаратилганлиги қайд этилди. Бутун дунёда террорчилик куча-йиб, ядровий, кимёвий, биологик, электрон террорчилик хавфи пайдо бўлганлиги, террорчиларнинг базаларини йуқотиш, одам-ларнинг онгини заҳарлайдиган, террорчиликни молиялашти-радиган марказларга қарши кескин кураш олиб бориш зарур-лиги таъкидланди. Шу боисдан Тошкентда ташкил этилган МАТТ зиммасига ахборот алмашиш, чегара ва божхона қўми-таларининг, махсус хизматларнинг ҳамкорлигини мувофиқ-лаштириш, шу орқали террорчиликнинг олдини олиш вазифа-си юклатилган.

ШХТнинг Тошкент саммитида савдо-иқтисодий ҳамкор-ликни ривожлантириш масаласига алоҳида эътибор берилди. Сам-митда ШХТга аъзо мамлакатларни хавфсизлик орқали ҳамкор-лик сари бошлайдиган ташкилотдир, деб таъкидланди. Сам-митда иқтисодий ҳамкорликнинг қуйидаги йўналишларини рағ-батлантиришга келишиб олинди:

- транспорт инфратузилмасини ривожлантириш;
- табиий минерал хом ашё захираларини ўзлаштириш;
- сув-энергетика захираларидан унумли фойдаланиш;
- экологияга оид масалалар, хусусан, ичимлик суви му-аммоларини ҳал қилиш;
- фан-техника ва юқори технология, энергетика соҳала-рида интеграциялашиш;
- инвестициялар хавфсизлигини кафолатлайдиган ҳуқуқий пойдевор яратиш, бу соҳадаги тўсиқ ва муаммоларни бартараф этиш.

Хитой Халқ Республикаси раиси Ху Цзинь Тао Хитой ҳукумати ШХТ доирасидаги иқтисодий муносабатларни ривожлантиришга 900 млн. АҚШ доллари миқдорида кредит ажратишини маълум қилди.

Саммит якунида Тошкент декларацияси, ШХТнинг ваколатлари ва иммунитетлари тўғрисидаги конвенция, Наркотик воситалар ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишига қарши курашда ҳамкорлик тўғрисидаги битим, ташкилот ва унинг органлари фаолиятига доир ҳужжатлар имзоланди.

Хулоса қилиб айтганда, ШХТнинг шаклланиш даври ниҳоясига етди, ҳамкорликнинг янги даври бошланди. ШХТнинг Тошкент келишувлари хавфсизликнинг мустақамланишига, иқтисодиётнинг юксалиши ва халқлар фаровонлигининг ошишига катта умид уйғотди.

Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатида ҳамдўстлик мамлакатлари билан икки томонлама ҳамкорликни йўлга қўйиш ва ривожлантириш алоҳида ўрин тутди. Икки томонлама ҳамкорлик деганда икки давлат ўртасидаги, яъни Ўзбекистоннинг бошқа бир мамлакат билан давлатлараро алоқаларни йўлга қўйиш ва чуқурлаштириш жараёни тушунилади.

Ўзбекистон Россия Федерацияси билан давлатлараро муносабатлар ўрнатиш ва ривожлантиришга алоҳида аҳамият бериб келмоқда. 1992 йил 30 майда Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасида давлатлараро муносабатларнинг асослари, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида шартнома имзоланди. Шартнома икки давлат ўртасида ҳар томонлама ҳамкорликни йўлга қўйиш ва ривожлантиришга ҳуқуқий асос солди. Икки давлат ўртасида дипломатик алоқалар ўрнатилди, элчихоналар очилди.

Ислом Каримов 1994 йил март ойидаги Россия Федерациясига қилган расмий давлат ташрифи якунида Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасида ҳар томонлама ҳамкорликни ривожлантириш ва чуқурлаштириш тўғрисида декларация имзоланди. Шунингдек, 1998 йил 12 октябрда Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасида 1998—2007 йилларда иқтисодий ҳамкорликни чуқурлаштириш тўғрисида шартнома имзоланган.

1990 йилнинг охири 2000 йилнинг бошларида Россия ва Ўзбекистон ўртасидаги ҳамкорлик янги босқичга кўтарилди. В.Путин қисқа муддатда Ўзбекистонга икки марта — 1999 йил 10—11 декабрда ва 2000 йил 18—19 май кунларида давлат ташрифи билан келди. Ташриф давомида икки мамлакат Президентлари ва расмий делегациялари ўртасида савдо-иқтисодий алоқаларни кенгайтириш, ҳарбий ва ҳарбий-техникавий ҳамкорлик, хавфсизлик, жумладан, Афғонистондаги вазиятни барқарорлаштириш, халқаро террорчиликка қарши курашиш ва бошқа масалалар муҳокама этилди.

Шу тариқа, Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги ўзаро манфаатли алоқалар янгича мазмун касб этмоқда. Икки мамлакат ўртасида турли мақсадларга йўналтирилган 150 та ҳужжатлар имзоланган.

Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги товар айирбошлаш ҳажми 2000 йилда 1 млрд. АҚШ долларини ташкил этди. Ўзбекистонда 520 та Ўзбекистон — Россия қўшма корхонаси, шунингдек, Россия Федерацияси фирма ва компаниялари рўйхатга олинган. Россияда эса Ўзбекистон сармояси иштирокида тузилган 250 га яқин қўшма корхона мавжуд. Ўзбекистон Россиядан машина ва жиҳозлар, кимё маҳсулотлари ва пластмасса, қора металл ва бошқа товарлар сотиб олиб, Россияга турли машина ва жиҳозлар, пахта толаси, хизматлар, озиқ-овқат молларини экспорт қилади.

2004 йил 16 июнда Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси ўртасида стратегик шерикчилик тўғрисида битим имзоланди. Учрашув давомида Ўзбекистон Республикаси билан „Лукойл“ нефть компанияси, ОАЖ ҳамда „Ўзбекнефтьгаз“ миллий холдинг компанияси билан „Газпром“ очиқ акциядорлик жамияти ўртасида маҳсулот тақсимотига оид битим имзоланди. Бу ҳужжат Россия томонидан Ўзбекистон ёқилғи-энергетикаси соҳасига қарийб 1 млрд. АҚШ доллари миқдорида инвестиция киритишни назарда тутди. Икки мамлакат ўртасидаги савдо ҳажми 2003 йилда 1 млрд. 149 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги муносабатлар том маънодаги тенг ҳуқуқлилик, ўзаро манфаатдорлик, бир-бирларининг суверенитети, ҳудудий яхлитлиги ва манфаатларини ҳурмат қилиш тамойиллари асосида чуқурлашиб бормоқда.

Ўзбекистоннинг дунёдаги энг тараққий этган мамлакат — АҚШ билан ўзаро манфаатли алоқалари 1991 йилданоқ бошланган эди. 2001 йил 11 сентябрь куни халқаро террористлар АҚШда содир этган фожиали воқеалар пайтида Ўзбекистон биринчилардан бўлиб АҚШ ҳукуматининг халқаро терроризмга қарши аксилтеррор комиссия тузиш ҳақидаги таклифи тарафдори бўлиб чиқди. Ўзбекистон АҚШ билан биргаликда халқаро аксилтеррор коалицияда фаол қатнашмоқда.

2002 йил 11—14 март кунлари Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов бошлиқ давлат делегацияси Президент Жорж Буш таклифига биноан расмий давлат ташрифи билан АҚШда бўлди. Томонлар халқаро аҳвол, Марказий Осиёдаги жараёнлар, халқаро терроризмга қарши кураш, ҳарбий ва ҳарбий-техникавий, иқтисодий ҳамкорлик масалаларида фикр алмашдилар. Ташриф якунида „Ўзбекистон билан АҚШ ўртасида ўзаро шериклик ва ҳамкорлик асослари туғрисида декларация“, илмий-техникавий тадқиқотлар, ядровий материаллар ва технологиялар тарқалишининг олдини олишда ҳамкорлик, молия, қишлоқ хўжалигига оид қатор ҳужжатлар имзоланди.

АҚШни синовли дамларда қўллаб-қувватлагани учун Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Америка жамоатчилиги томонидан Халқаро миқёсдаги „Лидер“ мукофотиغا сазовор бўлди. Бу Америка халқининг Ўзбекистон халқига ҳурмат-эътибори рамзидир.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистоннинг жаҳондаги нуфузли давлатлар — Германия, Буюк Британия, Франция, Италия, Япония, Хитой, Жанубий Корея, Туркия, Эрон, Покистон ва бошқа юздан ортиқ мамлакатлар билан ўзаро манфаатли алоқалари ўрнатилди ва тобора кенгайиб, чуқурлашиб бормоқда.

Ўзбекистон Республикасининг жаҳон ҳамжамиятига интеграциялашувида Европа Иттифоқи мамлакатлари билан ўзаро манфаатли алоқаларни йўлга қўйиши ва тобора чуқурлаштириши

алоҳида ўрин тутади. 1996 йил 21 июнда Флоренция шаҳрида имзоланган Ўзбекистон билан Европа Иттифоқи ўртасидаги „Шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битим“, унинг 1999 йил 1 июлда кучга кириши мамлакатимизнинг Европа Иттифоқи мамлакатлари билан ўзаро муносабатларининг ҳуқуқий негизига айланди.

Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи мамлакатлари билан сиёсий, иқтисодий, илмий-техник ва маданий-гуманитар алоқалари ривожланиб, чуқурлашиб бормоқда. Бугунги кунгача республикада Европа Иттифоқига аъзо мамлакатларнинг 145 фирма ва компанияси ваколатхоналари аккредитация қилинди. Европалик сармоядорлар иштирокида ташкил этилган 491 та корхона ишлаяпти, улардан 111 таси юз фоизлик Европа капиталига эга. 1995—2002 йилларда Европа Иттифоқи мамлакатларининг фирма ва компаниялари республикада умумий қиймати қарийб 8 млрд. АҚШ долларилек йирик сармоявий лойиҳаларни амалга оширишда қатнашди. 2002 йилда Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи мамлакатлари билан маҳсулот айирбошлаш ҳажми 1 млрд. 65,8 млн. АҚШ долларини, 2003 йилда эса 1,2 млрд. АҚШ долларини ташкил этди.

Ўзбекистонда мустақилликнинг 13 йили давомида халқаро муносабатларни йўлга қўйиш ва ривожлантириш, унинг нуфузини кутариш бобига асрларга тенг ишлар амалга оширилди:

- Ўзбекистонни 143 давлат тан олди;
- жаҳоннинг 120 мамлакати билан дипломатик алоқалар ўрнатилди;
- Тошкентда 43 мамлакатнинг элчихоналари очилди;
- республикада 88 та хорижий мамлакат ваколатхоналари аккредитация қилинган, 24 ҳукуматлараро ва 13 ноҳукумат ташкилотлари фаолият кўрсатмоқда;
- дунёдаги 30 дан ортиқ давлатда Ўзбекистоннинг элчихоналари ва консуллари ишлаб турибди;
- Ўзбекистон 41 та нуфузли халқаро иқтисодий ва молия ташкилотларининг тенг ҳуқуқли аъзоси;
- жаҳоннинг 140 мамлакати билан савдо-иқтисодий муносабатлар ўрнатилган;

— мустақиллик йилларида Ўзбекистон иқтисодиётига 14 млрд. АҚШ доллари миқдорида хорижий инвестициялар жалб қилинди;

— жаҳоннинг 80 мамлакатига Ўзбекистон маҳсулотлари экспорт қилинади ва турли хизматлар кўрсатилади. Экспортнинг умумий ҳажми деярли 2 баравар, узоқ хорижий мамлакатларга эса 2,4 баравар ошди;

— ташқи савдо балансининг ижобий сальдоси (қолдиги) 2003 йилда 760 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

ХУЛОСА

13 йил тарих учун қисқа муддат, лекин мустақил тараққиётнинг ҳар бир йилида асрларга татиғулик бунёдкорлик ишлари амалга оширилди.

Қўлингиздаги китобда келтирилган далил ва рақамлар мамлакатимиз собитқаламлар билан Президентимиз танлаб берган йўлдан буюк келажак сари олға қараб кетаётганлигини яққол кўрсатмоқда.

Ўзбекистон халқи:

— демократик ҳуқуқий давлатнинг ва фуқаролик жамиятининг мустаҳкам асосларини яратиб,

— иқтисодиётни тузилмавий қайта қуришни ва чуқур бозор ислохотларини амалга ошириб,

— жаҳон ҳамжамиятига қўшилиш йўлини изчиллик билан олиб бориб,

— халқнинг маънавий меросини қайта тиклаб ва жаҳон маданиятининг замонавий бойликларини ёшларга очиб бериб, мамлакат хавфсизлиги, барқарорлиги ва ўзи танлаган йўлидан оғишмай боришини таъминлаб, **XXI асрга ва янги минг йилликка ишонч билан қадам қўйди**, келажакка умид ва ишонч билан бормоқда ҳамда истиқболдаги тараққиёт ва фаровонликка кафолат бўлиб хизмат қилмоқда.

АДАБИЁТЛАР

1. И. А. Каримов. Ўзбекистон XXI аср бусағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. Т., „Ўзбекистон“, 1997.

2. И. А. Каримов. Ватанимизнинг тинчлиги ва хавфсизлиги ўз куч-қудратимизга, халқимизнинг ҳамжиҳатлигига ва букилмас иродасига боғлиқ. „Халқ сўзи“ газетаси. 2004 йил 30 апрель.

3. И. А. Каримов. Ўзбекистон — келажаги буюк давлат. Т., „Ўзбекистон“, 1992.

4. И. А. Каримов. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1- том, Т., „Ўзбекистон“, 1996.

5. И. А. Каримов. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3- том, „Ўзбекистон“, 1996.

6. И. А. Каримов. Янгича фикрлаш ва ишлаш давр талаби. 5- том, Т., „Ўзбекистон“, 1997.

7. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарларининг саммитида сўзлаган нутқи. „Халқ сўзи“ газетаси, 2001 йил 20 июнь.

9. И. А. Каримов. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. Т., „Ўзбекистон“, 2001.

10. И. А. Каримов. Хавфсизлик ва тинчлик учун курашмоқ керак. Т., „Ўзбекистон“, 2002.

11. И. А. Каримов. Биз танлаган йўл демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. Т., „Ўзбекистон“, 2003.

12. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. Т., „Ўзбекистон“, 1992.

МУНДАРИЖА

Муҳтарам ўқувчи!	3
Ватан мустақиллигининг қўлга киритилиши	4
Огоҳ бўлайлик!	7
Жамиятни демократлаштириш йўлида	10
Тараққиётнинг „ўзбек модели“	14
Маънавий-маданий юксалиш йўлида	24
Баркамол авлод — келажакимиз	28
Ватан хавфсизлигининг таъминланиши	31
Халқаро ҳамкорлик	35
Хулоса	44
Адабиётлар	45

**Ўзбекистон:
13 йил мустақил
тараққиёт йўлида**

Тошкент „Ўқитувчи“ 2004

Нашр учун масъул Н. Халилов

Таҳририят мудир *С. Мирзахўжаев*

Муҳаррир *С. Хуснутдинов*

Тех.муҳаррир *Т. Грешикова*

Мусахҳиҳ *М. Иброҳимова*

Компьютерда саҳифаловчи *К. Ҳамидуллаева*

ИБ № 8432

2004 йил 25 августда чоп этишга рухсат берилди. Бичими 84x108^{1/32}.
„Таймс“ ҳарфида терилиб, офсет усулида босилди. Босма табоги 3,0.

Шартли б.т. 2,52. Нашр.т. 2,8. 2000 нусхала босилди.

Буюртма № Д-2269

Андоза нусхаси Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус
таълим вазирлиги „ЎАЖБНТ“ Марказида тайёрланди.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги „Ўқитувчи“ нашриёт-
матбаа ижодий уйи. Тошкент, 129, Навоий кўчаси, 30.

Шартнома № 07—159—04.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги „Ўзбекистон“
нашриёт-матбаа ижодий уйи. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. 2004.

2500 сўзга
1000

66.3
У18

Ўзбекистон: 13 йил мустақил тараққиёт
йўлида.

Т.: „Ўқитувчи“, 2004. 48 б.

ББК 66.3я7.

РАССЫЛКА